

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1909. Första Kammaren. N:o 8.

Onsdagen den 10 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *Swartz* aflämnade Kungl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående beredande af ålderstillägg åt registratorn och aktuarien hos generaltullstyrelsen *P. I. E. Delphin*;

2:o) med förslag till lag om skogsaccis;

3:o) med förslag till förordning angående vissa bestämmelser rörande gränstrafiken mellan Sverige och Norge; samt

4:o) angående afskrifning i kronoräkenskaperna af kronans fordran på grundränta för Trysunda fiskehamn i Nätra socken af Västernorrlands län.

Justerades protokollen för den 2 och 3 i denna månad.

Upplästes ett ingifvet läkarintyg af följande lydelse:

Ledamoten af Riksdagens Första Kammare herr professor *P. Fahlbeck* är på grund af sjukdom (influenta) förhindrad lämna sina rum.

Den $\frac{9}{2}$ 09.

A. Lychou,
Leg. läkare.

Anmälades och bordlades statsutskottets utlåtanden:

n:o 2, angående regleringen af utgifterna under rikstatens första hufvudtitel, innefattande anslagen till kungl. hof- och slottsstaterna;

n:o 3, angående regleringen af utgifterna under riksstatens andra hufvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet;

n:o 4, angående regleringen af utgifterna under riksstatens tredje hufvudtitel, innefattande anslagen till utrikesdepartementet;

n:o 13, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af kronans andelar i byallmanningen Tån i Skaraborgs län;

n:o 14, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af två till kronolägenheten Vallaslättan n:o 1 i Östergötlands län hörande lägenheter;

n:o 15, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af två till förra kompanichefsbostället Rangtorp n:o 1 i Skaraborgs län hörande lägenheter;

n:o 16, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af två lägenheter från förra skogvaktarbostället $\frac{3}{8}$ mantal Led n:o 2 Arvid Ersgård i Skaraborgs län;

n:o 17, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af två torp samt två andra områden från förra majorsbostället Upplanda n:is 1, 4 och 5 i Jönköpings län;

n:o 18, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af tre till förra löjtnantsbostället Harby n:o 1 i Stockholms län hörande lägenheter; och

n:o 19, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af vissa till förra kompanichefsbostället 1 mantal Hornstäfve n:o 3 Prästgården med utjorden Långlöten i Östergötlands län hörande lägenheter;

bevillningsutskottets betänkanden:

n:o 1, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående tullen å vin; och

n:o 2, i anledning af justitieombudsmannens framställning om ändring af 11 och 13 §§ i förordningen angående försäljning af brännvin den 9 juni 1905: ävensom

lagutskottets utlåtande n:o 2, i anledning af justitieombudsmannens framställning om förklaring eller ändring af 4 kap. 10 § strafflagen.

Herr talmannen anförde, att han efter samråd med herr talmannen i Andra Kammaren finge hemställa, det Första Kammaren ville besluta, att vid det sammanträde, som komme att hållas onsdagen den 17 innevarande månad, skulle företagas val af valmän jämte suppleanter för utseende af Riksdagens justitieombudsman och hans efterträdare.

Denna hemställan bifölls.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets den 2 och 3 innevarande månad bordlagda memorial n:o 1, med uppgift å hvilande förslag till ändringar i grundlagarna.

Till grundlagsenlig behandling hade utskottet i förevarande memorial för Riksdagen anmält de under sistförflutna treårsperiod jämlikt § 64 riksdag-ordningen såsom hvilande antagna förslag till ändringar i rikets grundlagar.

Vid föredragning af memorialet begärdes ordet af

Herr Blomberg, som yttrade: Med afseende å föredragningsuttet tillåter jag mig hemställa följande: *dels*, med afseende å de särskilda punkterna i här ingifna memorial, att grundlagsparagraferna icke må behöfva uppläsas, därest icke önskan därom framställes af någon utaf kammarens ledamöter; *dels ock*, med afseende å de från 1907 års Riksdag hvilande förslagen punkt 2:o, angående ändrade bestämmelser rörande val till Riksdagens' kamrar, att utskottets memorial n:o 2, angående herr Benedicks' motiou rörande villkor för den politiska rösträtten, må få föredragas i samband med denna punkt.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

De från Riksdagen år 1906 hvilande förslagen.

Antogs.

Det från Riksdagen 1907 hvilande förslaget angående ändrad lydelse af § 28 mom. 1 regeringsformen.

Antogs.

Det från Riksdagen år 1907 hvilande förslaget angående ändrad lydelse af §§ 31, 49 och 53 regeringsformen samt §§ 6 till och med 23, 25, 28 och 38 riksdagsordningen så ock till öfvergångsstadgande i riksdagsordningen. Om ändrade bestämmelser rörande val till Riksdagens kamrar.

I sammanhang härmed föredrogs konstitutionsutskottets den 2 och 3 innevarande januari bordlagda utlåtande n:o 2, i anledning af väckt motion om afslag å det hvilande grundlagsändringsförslaget om den politiska rösträtten.

I den ifrågavarande inom Första Kammaren af herr G. Benedicks väckta motionen, n:o 18, hade motionären på angifna grunder hemställt, att det grundlagsenligt hvilande rösträttsförslaget måtte af Riksdagen afslås.

Utskottets yttrande härom hade följande lydelse:

»Då det icke lärer tillkomma utskottet att afgifva något utlåtande, innefattande tillstyrkande eller afstyrkande af ett grundlagsförslag, hvilket efter behörig behandling antagits såsom hvilande, har utskottet funnit herr Benedicks' förevarande motion icke föranleda någon dess åtgärd; hvilket utskottet härigenom får för Riksdagen

anmäla.»

Berörda grundlagsändringsförslag innehöll följande

Om ändrade
bestämmelser
rörande val
till Riksdagens
kamrar.
(Forts.)

Regeringsformen.

(Nuvarande lydelse:)

§ 31.

Städernas till deltagande i riksdagsmannaval berättigade invånare äga att till borgmästarejänster föreslå trenne behörige män, då Konungen en af dem utnämme. På lika sätt förhållas med rådmäns- och magistratssekreterare-sysslorna i Stockholm.

§ 49.

Riksdagen representerar svenska folket. De rättigheter och åligganden, som gällande lag tillägger Rikets Ständer, tillkomma hädanefter Riksdagen. Den fördelas i två kamrar, hvilkas ledamöter väljas, på sätt riksdagsordningen stadgar. Kamrarna äga i alla frågor lika behörighet och myndighet; skolande Riksdagen i kraft af denna grundlag sammankomma till lagtima möte hvarje år den 15 januari, eller, om helgdag då inträffar, dagen därefter; Konungen dock obetaget att, emellan lagtima riksdagar, urtima riksdag sammankalla.

Hos urtima riksdag må endast förekomma ärende, som föranlett Riksdagens sammankallande eller af Konungen eljest för densamma framlägges, så ock hvad med dylikt ärende står i oskiljaktigt sammanhang.

§ 53.

Lagtima Riksdag skall för ärendenas beredning tillsätta dessa utskott: ett Konstitutionsutskott, att väcka och upptaga frågor rörande förändringar i grundlagarne och

(Föreslagen lydelse:)

§ 31.

Till borgmästarejänst i stad äge där bosatta och i stadens allmänna angelägenheter röstberättigade män att föreslå tre behörige personer, då Konungen en af dem utnämme. På lika sätt förhållas med rådmans- och magistratssekreterare-sysslorna i Stockholm.

§ 49.

Riksdagen representerar svenska folket. De rättigheter och åligganden, som gällande lag tillägger Rikets Ständer, tillkomma hädanefter Riksdagen. Den fördelas i två kamrar, hvilkas ledamöter väljas på sätt riksdagsordningen och särskild af Konungen och Riksdagen gemensamt stiftad lag stadga. Kamrarna äga i alla frågor lika behörighet och myndighet; skolande Riksdagen i kraft af denna grundlag sammankomma till lagtima möte hvarje år den 15 januari, eller, om helgdag då inträffar, dagen därefter; Konungen dock obetaget att, emellan lagtima riksdagar, urtima riksdag sammankalla.

Hos urtima riksdag må endast förekomma ärende, som föranlett Riksdagens sammankallande eller af Konungen eljest för densamma framlägges, så ock hvad med dylikt ärende står i oskiljaktigt sammanhang.

§ 53.

Lagtima Riksdag skall för ärendenas beredning tillsätta dessa utskott: ett konstitutionsutskott, att väcka och upptaga frågor rörande förändringar i grundlagarne, så ock

(Nuvarande lydelse:)

ytranden däröfver till Riksdagen afgifva, samt att granska de i Statsrådet förda protokoll; ett Statsutskott, att utreda och för Riksdagen uppgifva statsverkets och riksgäldsverkets tillstånd, förvaltning och behof; ett Bevillningsutskott, att behandla bevillningsfrågor; ett Bankoutskott, att öfverse Bankens styrelse och tillstånd samt föreskrifter om bankoförvaltningen gifva; samt ett Lagutskott, att utarbeta de från Kamrarna remitterade förslag till civil-, kriminal-, kommunal- och kyrkolagarnes förbättring.

Å urtima riksdag skola ej flera utskott tillsättas, än som erfordras för beredning af därvid förekommande ärenden.

(Föreslagen lydelse:)

i vallag, hvarom i 49 § förmüles, att ytranden däröfver till Riksdagen afgifva, samt att granska de i statsrådet förda protokoll; ett statsutskott, att utreda och för Riksdagen uppgifva statsverkets och riksgäldsverkets tillstånd, förvaltning och behof; ett bevillningsutskott, att behandla bevillningsfrågor; ett bankoutskott, att öfverse bankens styrelse och tillstånd samt föreskrifter om bankoförvaltningen gifva; samt ett lagutskott, att utarbeta de från kamrarna remitterade förslag till civil-, kriminal-, kommunal- och kyrkolagarnas förbättring.

Å urtima riksdag skola ej flera utskott tillsättas, än som erfordras för beredning af därvid förekommande ärenden.

*Om ändrade bestämmelser rörande val till Riksdagens kamrar.
(Forts.)*

Riksdagsordningen.**Kamrarnas bildande.**a) *Första Kammaran.*

§ 6.

1. Första Kammarans ledamöter skola, till ett antal af etthundra-femtio *och för en tid af nio år*, utses af landstingen och stadsfullmäktige i de städer, som ej i landsting deltaga.

2. Hvarje landstingsområde och sådan stad, som nu är nämnd, utgör en valkrets, för hvilken, efter folkmängden inom dess område, väljes en riksdagsman för hvarje fullt tal, motsvarande en etthundra-femtiondedel af rikets folkmängd.

3. För valkrets, som har mindre folkmängd än i mom. 2 sägs, väljes dock en riksdagsman.

§ 6.

1. Första Kammarans ledamöter skola till ett antal af etthundra-femtio utses af landstingen och stadsfullmäktige i de städer, som ej i landsting deltaga. *Valet gäller för en tid af sex år, räknade från och med januari månads början året näst efter det, under hvilket valet skett.*

2. Hvarje landstingsområde och sådan stad, som nu är nämnd, utgör en valkrets, för hvilken, efter folkmängden inom dess område, väljes en riksdagsman för hvarje fullt tal, motsvarande en etthundra-femtiondedel af rikets folkmängd.

3. För valkrets, som har mindre folkmängd än i mom. 2 sägs, väljes dock en riksdagsman.

Om ändrade
bestämmelser
rörande val
till Riksdagens
kamrar.
(Forts.)

(Nuvarande lydelse:)

4. Därest det antal riksdagsmän, som med tilläupning af stadgandena i mom. 2 och 3 bör utses, icke uppgår till etthundrafemtio, skola, för ernående af detta antal, de valkretsar, hvilkas folkmängd mest öferskjuter de tal, som enligt mom. 2 äro bestämmande för riksdagsmännens antal inom valkretsarne, vara berättigade att hvardera välja ytterligare en riksdagsman.

5. Det antal riksdagsmän, hvarje valkrets enligt ofvan angifna grunder äger utse, bestämmes hvar tionde år af Konungen; dock må hvad sålunda bestämmes icke lända till inskränkning i vald riksdagsmans rätt att under föreskrifven tid utöfva riksdagsmannakallet.

6. Upphör stad att i landsting deltaga, må, så länge då gällande bestämmelse om riksdagsmännens antal för de särskilda valkretsarna länder till efterrättelse, stadens rätt att utse riksdagsman inträda allenast i det fall, att ledighet uppstår i den valkrets, staden förut tillhört.

7. Äro icke, då tillämpning skall ske af den i mom. 5 nämnda bestämmelse, så många ledigheter inom Kammaren, att nya valkretsar, som i följd af stadgandet i näst förestående mom. ännu ej utsett riksdagsmän, samt gamla valkretsar, för hvilka ökning af antalet riksdagsmän bör äga rum, kunna samtidigt komma i åtnjutande af rättigheten att välja fullt antal riksdagsmän, skall, i afseende å ordningen för sagda rättighets utöfning dessa valkretsar emellan, gälla till efterrättelse: att nya valkretsar äga företräde framför äldre; att bland två eller flera nya valkretsar företrädet tillkommer den, som tidigast utträdt ur landsting; att valkretsar,

(Föreslagen lydelse:)

4. Därest det antal riksdagsmän, som med tillämpning af stadgandena i mom. 2 och 3 bör utses, icke uppgår till etthundrafemtio, skola, för ernående af detta antal, de valkretsar, hvilkas folkmängd mest öferskjuter de tal, som enligt mom. 2 äro bestämmande för riksdagsmännens antal inom valkretsarne, vara berättigade att hvardera välja ytterligare en riksdagsman.

5. Det antal riksdagsmän, hvarje valkrets enligt ofvan angifna grunder äger utse, bestämmes hvar tionde år af Konungen; dock må hvad sålunda bestämmes icke lända till inskränkning i vald riksdagsmans rätt att under föreskrifven tid utöfva riksdagsmannakallet.

6. Upphör stad att i landsting deltaga, inträder stadens rätt att utse riksdagsman då, enligt 7 § 2 eller 3 mom., nytt val skall ske inom den valkrets, staden förut tillhört. Är ej, då stadens rätt att välja inträder, riksdagsmännens antal för staden af Konungen bestämdt, skall en af valkretsens platser tillkomma staden.

7. Äro icke, då tillämpning skall ske af den i mom. 5 nämnda bestämmelse, så många ledigheter inom Kammaren, att nya valkretsar, som i följd af stadgandet i näst förestående mom. ännu ej utsett riksdagsmän, samt gamla valkretsar, för hvilka ökning af antalet riksdagsmän bör äga rum, kunna samtidigt komma i åtnjutande af rättigheten att välja fullt antal riksdagsmän, skall, i afseende å ordningen för sagda rättighets utöfning dessa valkretsar emellan, gälla till efterrättelse: att nya valkretsar äga företräde framför äldre; att bland två eller flera nya valkretsar företrädet tillkommer den, som tidigast utträdt ur landsting; att valkretsar,

(Nuvarande lydelse:)

för hvilka tillökningen i riksdagsmännens antal är grundad på stadgandena i mom. 2, äga företräde framför valkretsar, för hvilka sådan tillökning härleder sig från föreskrifterna i mom. 4; att bland sådana valkretsar, hvilka på grund af stadgandena i mom. 2 äga välja ökad antal riksdagsmän, den har företrädet, för hvilken detta antal är störst, eller, om antalet är lika för två eller flera valaretsar, den bland dem, hvars folkmängd mest öferskjuter de tal, som enligt samma mom. äro bestämmande för riksdagsmännens antal inom valkretsarne; att bland sådana valkretsar, hvilka jämlikt mom. 4 äga utse ökad antal riksdagsmän, företräde tillkommer den, för hvilken det i samma mom. omnämnda folkmängdsöferskott är störst; samt att i de fall, där folkmängdsöferskottet, såsom lika stort för två eller flera valkretsar, ej kan tjäna till grund för bestämmande af företrädet dem emellan, detta skall afgöras genom lottning inför chefen för Justitiedepartementet i närvaro af tre bland Fullmäktige i Rikets Bank och tre bland Fullmäktige i Riksgäldskontoret.

§ 7.

Val till riksdagsman i Första Kammaran anställles af vederbörande landsting och stadsfullmäktige, så ofta ledighet uppstår, eller då Konungen förordnat nya val. Landsting sammanträder för det ändamål, där så erfordras, till ertima möte.

(Förelagen lydelse:)

för hvilka tillökningen i riksdagsmännens antal är grundad på stadgandena i mom. 2, äga företräde framför valkretsar, för hvilka sådan tillökning härleder sig från föreskrifterna i mom. 4; att bland sådana valkretsar, hvilka på grund af stadgandena i mom. 2 äga välja ökad antal riksdagsmän, den har företrädet, för hvilken detta antal är störst, eller, om antalet är lika för två eller flera valkretsar, den bland dem, hvars folkmängd mest öferskjuter de tal, som enligt samma mom. äro bestämmande för riksdagsmännens antal inom valkretsarne; att bland sådana valkretsar, hvilka jämlikt mom. 4 äga utse ökad antal riksdagsmän, företrädet tillkommer den, för hvilken det i samma mom. omnämnda folkmängdsöferskott är störst; samt att i de fall, där folkmängdsöferskottet, såsom lika stort för två eller flera valkretsar, ej kan tjäna till grund för bestämmande af företrädet dem emellan, detta skall afgöras genom lottning inför chefen för justitiedepartementet i närvaro af tre bland fullmäktige i rikets bank och tre bland fullmäktige i riksgäldskontoret.

§ 7.

1. Valkretsarna indelas i sex grupper. Denna indelning fastställles i vallagen. Är stad, som i 6 § 6 mom. sägs, berättigad att utse riksdagsman, skall staden tillhöra samma grupp som det landstingsområde, hvori staden förut ingått.

2. Hvarje år skall inom en af de i 1 mom. nämnda grupper för rättas val för nästföljande sexårsperiod. Hvilken ordning härvid skall mellan grupperna iakttagas, därom stadgas i vallagen. Val verk-

Om ändrade bestämmelser rörande val till Riksdagens kamrar.
(Forts.)

Om ändrade
bestämmelser
rörande val
till Riksdagens
kamrar.
(Forts.)

(Nuvarande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

ställes af landsting vid lagtima och af stadsfullmäktige vid sa manträde under september månad.

3. Har Konungen förordnat om nya val i hela riket, förrättas sådant val i hvarje valkrets för tiden intill utgången af den sexårsperiod, för hvilken val senast hållits inom den grupp, valkretsen tillhör.

4. Har i en valkrets riksdagsman afgått före sexårsperiodens slut, och är ej annan valkrets, till följd af ny bestämmelse om riksdagsmännens antal för de särskilda valkretsarna, berättigad till den lediga platsen, fylles ledigheten på sätt i vallagen sägs. Skall ledigheten fyllas genom nytt val, verkställs sådant för den återstående tiden.

5. Skall plats, när sexårsperioden för en valkrets tilländalupit, öfvergå från denna till valkrets inom annan grupp, varde under sjätte året af sagda period, å tid, som i 2 mom. sägs, inom sistnämnda valkrets nytt val anställt för det eller de år, som återstå af löpande sexårsperiod för samma valkrets.

6. Har i en valkrets riksdagsman afgått före sexårsperiodens slut, och är annan valkrets berättigad till den lediga platsen, varde i sistnämnda valkrets nytt val anställt för tid, som i 3 mom. afses; dock att, där platsen jämlikt 2 eller 5 mom. redan är tillsatt för tid efter löpande året, det val, som för ledighetens fyllande hålles, skall gälla allenast till årets slut.

7. Landsting sammanträder för riksdagsmannaval, där så erfordras, till urtima möte.

§ 8.

Riksdagsman i Första Kammar-
ren, som vid riksdags början sin
befattning icke nio år innehaft, må

§ 8.

Valen till Första Kammar-
ren äro proportionella, där två eller flera
riksdagsmän skola utses.

(Nuvarande lydelse:)

därmed till riksdagens slut fortfara, ändå att under tiden nio år från valet förflyta.

(Föreslagen lydelse:)

Närmare bestämmelser om valen meddelas i vallagen.

Om ändrade bestämmelser rörande val till Riksdagens kamrar.
(Forts.)

§ 9.

Till ledamöter i Första Kammaren kunna endast väljas män, som uppnått trettiofem års ålder samt äga och minst tre år näst före valet ägt fastighet till taxeringsvärde, ej understigande åttatiotusen riksdaler, eller ock till staten skatta samt under tid, som nyss är sagd, skattat för minst fyratusen riksdaler årlig inkomst af kapital eller arbete. Kommer riksdagsman, efter det han blifvit vald, i den ställning, att han ej längre skulle varit valbar till ledamot i Kammaren, frånträder han sin befattning.

§ 9.

Till ledamöter i Första Kammaren kunna endast väljas män, som uppnått trettiofem års ålder samt äga och minst tre år näst före valet ägt fastighet till taxeringsvärde, ej understigande femtiotusen riksdaler, eller ock till staten skatta samt under tid, som nyss är sagd, skattat för minst tretusen riksdaler årlig inkomst. Kommer riksdagsman, efter det han vald blifvit, i den ställning, att han ej längre skulle varit valbar till ledamot i kammaren, frånträder han sin befattning.

§ 10.

För den, som blifvit till ledamot i Första Kammaren utsedd, utfärdas vid valförrättningens slut fullmakt i två exemplar, af hvilka det ena öfverlämnas åt den valde och det andra insändes till Justitie-departementet. Fullmakterne, som, när valet verkställes af landsting, underskrifvas af dess ordförande, med kontrasignation af landstingets sekreterare, och, då valet skett af stad, undertecknas af stadsfullmäktiges ordförande jämte två af desse fullmäktige, böra hafva följande lydelse:

»I kraft af det riksdagsmannaval, som af N. N. landsting (stadsfullmäktige i N. N. stad) blifvit den — — förrättadt, varder N. N. härigenom befullmäktigad att för en tid af nio år från nämnde dag vara ledamot af Riksdagens Första Kammare. Ort och tid.

§ 10.

För en hvar, som blifvit till ledamot i Första Kammaren utsedd, skall, på sätt i vallagen närmare stadgas, fullmakt ofördröjligen utfärdas i två exemplar, af hvilka det ena öfverlämnas åt den valde och det andra insändes till justitiedepartementet.

Om ändrade
bestämmelser
rörande val
till Riksdagens
kamrar.
(Forts.)

(Nuvarande lydelse:)

§ 11.

Är någon missnöjd med *riksdagsmannaval, som af landsting eller stadsfullmäktige förrättadt är*, må han däröfver hos Konungen anföra underdåniga besvär. Han äger för sådant ändamål hos *landstingets sekreterare eller stadsfullmäktiges ordförande* äska behörigt protokollsutdrag, hvilket *genast eller* inom högst två dagar därefter bör till klaganden utlämnas; och skall han, vid förlust af talan, sina till Konungen ställda besvär, sist inom en månad efter valförrättningens slut, ingifva till Konungens Befallningshafvande, som genom kungörelse, hvilken i allmänna tidningarna införes, utsätter viss kort tid, inom hvilken underdånig förklaring må öfver besvären till Konungens Befallningshafvande aflämnas. Sedan den tid tilläudagått, har Konungens Befallningshafvande att besvärshandlingarna jämte de förklaringar, som må hafva inkommit, ofördröjligen till Konungen insända, för att i Dess Högsta domstol skyndsamt föredragas och afgöras.

§ 12.

Riksdagsman i Första Kammaren äger ej att för denna befattning något arfvode uppbära. Vill han befattningen sig afsäga, äger han det göra vid valtillfället eller sedermera, mellan riksdagar, hos Konungens Befallningshafvande.

(Föreslagen lydelse:)

§ 11.

Är någon missnöjd med *val till riksdagsman i Första Kammaren*, må han däröfver hos Konungen anföra underdåniga besvär. Han äger för sådant ändamål hos *vederbörande protokollsförare* äska behörigt protokollsutdrag, hvilket inom högst två dagar därefter bör till klaganden utlämnas; och skall han, vid förlust af talan, sina till Konungen ställda besvär, sist inom en månad efter valförrättningens slut, ingifva till Konungens befallningshafvande, som genom kungörelse, hvilken i allmänna tidningarna införes, utsätter viss kort tid, inom hvilken underdånig förklaring må öfver besvären till Konungens befallningshafvande aflämnas. Sedan den tid tilläudagått, har Konungens befallningshafvande att besvärshandlingarna jämte de förklaringar, som må hafva inkommit, ofördröjligen till Konungen insända, för att i Dess högsta domstol skyndsamt föredragas och afgöras.

§ 12.

Hvarje ledamot af Första Kammaren åtnjuter af statsmedel ersättning för resekostnad till och från Riksdagen samt arfvode af ett tusen två hundra riksdaler för hvarje lagtima riksdag; dock att, när antingen Konungen upplöser riksdag, innan den varit fyra månader tillsammans, eller ledamot af kammaren eljest afgår från sin befattning under Riksdagen, innan så lång tid af dess sammanträde förlutit, eller Riksdagen sammanträder i följd därpå att Konungen, med upplösande af Riksdag, förordnat om nya val, så ock under ur-

(Nuvarande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

Om ändrade
bestämmelser
rörande val
Riksdagens
kamrar.
(Forts.)

tima riksdag, kammarens ledamot undfår, jämte resekostnadsersätt-ning, i dagtraktamente tio riksdaler, hvilket dock ej må öfverstiga sammanlagdt ett tusen två hundra riksdaler.

Den ledamot af kammaren, som icke i rätt tid vid Riksdagen sig inställer, skall för hvarje dag han uteblifver vara förlustig tio riksdaler af arfvodet.

Vill ledamot af kammaren befattningen sig afsäga, äger han det göra vid valtillfället eller sedermera, mellan Riksdagar, hos Konungens befallningshafvande.

b) Andra Kammarerna.

§ 13.

1. Andra Kammarernas ledamöter skola till ett antal af tvåhundra-trettio, däraf etthundra-femtio för landet och åttio för städerna, väljas för en tid af tre år, räknade från och med januari månads början året näst efter det, under hvilket valet skett.

§ 13.

Andra Kammarernas ledamöter skola till ett antal af tvåhundra-trettio väljas för en tid af tre år, räknade från och med januari månads början året näst efter det, under hvilket valet skett.

§ 14.

2. Å landet, hvartill i fråga om riksdagsmannaval äfven räknas köpingar, utses för hvarje domsaga en riksdagsman. Understiger domsagornas antal etthundra-femtio, skola, för ernående af det bestämda antalet riksdagsmän, de folkrikaste domsagorna, så vidt ske kan häradsvis, indelas i två valkretsar, som hvardera välja en riksdagsman. Öfverstiger domsagornas antal etthundra-femtio, skola, i den mån sådant erfordras, domsagor, som gränsa intill hvarandra och hafva minsta sammanlagda

1. Hvert och ett af rikets län så ock Stockholms stad utgör en eller flera valkretsar.

2. Stad, som utgör del af län, skall, där stadens folkmängd vid början af andra året inom en tre-årsperiod uppgår till eller öfverstiger tre tvåhundra-trettiondelar af rikets folkmängd, utgöra en valkrets i fråga om val, som afser tid efter periodens utgång; dock må stad, hvars folkmängd utgör minst sex tvåhundra-trettiondelar af rikets folkmängd, kunna delas i valkretsar.

Om ändrade
bestämmelser
rörande val
till Riksdagens
kamrar.
(Forts.)

(Nuvarande lydelse:)

folk-mängden, förenas, två och två,
still en valkrets.

3. I stad, hvars folk-mängd
uppgår till eller öfverstiger en
åttiondedel af folk-mängden i rikets
alla städer, väljes efter studens
folk-mängd en riksdagsman för
hvarje fullt tal, motsvarande en
åttiondedel af städernas folk-mängd.
Städer, med mindre folk-mängd än
nu är sagdt, ordnas, så vidt lämpligen
ske kan länsvis, i så många
valkretsar, som, med iakttagande
af att hvardera utser en riksdags-
man, erfordras för uppnående af
det i mom. 1 föreskrifna antal
riksdagsmän för städerna.

(Föreslagen lydelse:)

Inträffar vid början af andra
året inom en treårsperiod, att i
stad, som utgör en valkrets, folk-
mängden ej längre uppgår till en
nittiöndel af rikets folk-mängd,
skall staden icke vidare bilda egen
valkrets.

3. Rikets indelning i valkretsar
innehålles i vallagen.

§ 15.

4. Indelningen af omförmälda
valkretsar, så ock riksdagsmännens
antal för hvar och en af de stä-
der, hvilkas folk-mängd i och för
sig berättigar dem att utan för-
ening med annan stad välja riksdags-
man, bestämmes, efter ofvan
angifna grunder, hvar tionde år
af Konungen. Den ordning, som
sålunda fastställes, vinner ej till-
lämpning förr än vid de val, hvilka
näst därefter, enligt § 15 mom. 1,
skola äga rum. Köping eller an-
nat samhälle, som erhåller stads-
privilegier, räknas i fråga om
riksdagsmannaval fortfarande till
landet, till dess ny valkretsordning
varder fastställd.

5. Uppgår städernas folk-mängd
till mer än åttio tvåhundra-trettion-
dedelar af folk-mängden i hela
riket, skall det här ofvan före-
skrifna antalet riksdagsmän två-
hundra-trettio utses för landet och
för städerna efter förhållandet
mellan folk-mängden på landet och
i städerna. Det antal riksdags-
män, som sålunda bör utses för
landet och för städerna, bestäm-

1. I hvarje valkrets väljes, efter
folk-mängden vid början af andra
året näst före den treårsperiod,
för hvilken valen gälla, en riksdags-
man för hvarje fullt tal, mot-
svarande en tvåhundra-trettiondel
af rikets folk-mängd.

2. För valkrets, hvars folk-
mängd ej uppgår till fullt tre två-
hundra-trettiondelar af rikets folk-
mängd, väljas dock tre riksdags-
män.

3. Därest det antal riksdags-
män, som med tillämpning af stad-
gandena i 1 och 2 mom. bör utses,
icke uppgår till tvåhundra-trettio,
skola, för ernående af detta antal,
de valkretsar, hvilkas folk-mängd
mest öfverskjuter de tal, som en-
ligt 1 mom. äro bestämmande för
riksdagsmännens antal inom val-
kretsarna, hvar för sig i ordning
efter öfverskottens storlek vara be-
rättigade att välja ytterligare en
riksdagsman. Äro öfverskottstalen
lika för två eller flera valkretsar,
afgöres, där så är nödigt, före-
trädet genom lottning på sätt i 6
§ 7 mom. är stadgad.

(Nuvarande lydelse:)

mes af Konungen vid fastställande af den i mom. 4 omförmälda ordning, därvid i öfrigt stadgandena i mom. 2 och 3 skola i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

(Föreslagen lödelse:)

4. Det antal riksdagsmän, hvarje valkrets enligt ofvan angifna grunder öger utse, fastställes för hvarje treårsperiod af Konungen.

Om ändrade bestämmelser rörande val till Riksdagens kamrar.
(Forts.)

§ 14.

Valrätt tillkommer inom den kommun, där han bosatt är, en hvar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad man, hvilken antingen öger eller med stadgad äborätt innehafver fast egendom på landet eller i stad till ett taxeringsvärde af minst ett tusen riksdaler, eller för lifstid eller för minst fem år arrenderar jordbruksfastighet till taxeringsvärde, ej understigande sextusen riksdaler, eller ock erlägger till staten bevillning för en till minst ättahundra riksdaler uppskattad årlig inkomst.

§ 16.

Valrätt tillkommer en hvar väl-frejdad svensk man från och med kalenderåret näst efter det, hvar- under han uppnått tjugufyra års ålder, dock ej

a) den, som står under för- mynderskap eller är i konkurs- tillstånd;

b) den, som häftar för under- stöd hvilket under löpande eller sistförflutna kalenderåret af fat- tignärdssamhälle tilldelats honom själf, hans hustru eller minder- åriga barn;

c) den, som icke erlagt de ho- nom påförda utskylder till stat och kommun, hvilka förfallit till betalning under de tre sistförflutna kalenderåren;

d) värnpliktig, som icke full- gjort de honom till och med ut- gången af sistförflutna kalender- året åliggande värnpliktsöfningar.

Till efterrättelse vid val skall finnas röstlängd; och skall, på sätt i vallagen finnes närmare be- stämdt, valrätten grundas på för- hållandena vid tiden för röstläng- dens tillkomst, ändå att förändring före valet inträffar.

§ 15.

1. Val till riksdagsmän i Andra Kammaren verkställas under Sep- tember månad året näst före början af de tre år, för hvilka valen gälla.

2. Förordnar Konungen nya val eller afgår eljest riksdagsman för Andra Kammaren innan den tid, för hvilken han blifvit vald, till-

§ 17.

1. Val till riksdagsmän i Andra Kammaren verkställas under sep- tember månad året näst före början af de tre år, för hvilka valen gälla.

2. Förordnar Konungen om nya val, förrättas dessa ofördröjligen för den tid, som återstår af tre- årsperioden.

Om ändrade
bestämmelser
rörande val
till Riksdagens
kamrar.
(Forts.)

(Nuvarande lydelse:)

ändalupit, verkställes ofördröjligen inom den valkrets, som utsett den afgångne, nytt val för den återstående tiden.

(Föreslagen lydelse:)

3. Afgår riksdagsman innan den tid, för hvilken han blifvit vald, tilländalupit, fylles ledigheten på sätt i vallagen sägs. Skall ledigheten fyllas genom nytt val, verkställes sådant ofördröjligen för den återstående tiden.

§ 16.

1. Å landet väljes riksdagsman medelst elektor. För hvarje kommun utses inför kommunalstämmans ordförande en elektor och därutöver, efter folkmängden, en för hvarje fullt tal af ett tusen. Dessa elektor sammanträda till riksdagsmannaval inför domhufvanden i den domsaga, till hvilken valkretsen hör, eller, om två domsagor äro förenade till en valkrets, inför domhufvanden i den af dessa domsagor, hvilken den största folkmängden äger.

2. I de valkretsar, som bestå af två eller flera städer, utses inför magistraten en elektor för hvarje stad och därutöver, efter folkmängden, en för hvarje fullt tal af femhundra. Dessa elektor sammanträda till riksdagsmannaval inför magistraten i den stad inom valkretsen, som största folkmängden äger.

3. Kommuner, som hafva att gemensamt välja riksdagsman, äga dock begagna det omedelbara val sättet, därest af de röstberättigade så beslutas. Då förslag härom af de röstberättigade i en kommun väckes medelst beslut, fattadt inför kommunalstämmas ordförande eller magistrat, varder sådant meddeladt Konungens Befallningshafvande, som från öfriga till val-

§ 18.

Valen till Andra Kamraren äro omedelbara och, där två eller flera riksdagsmän skola utses, proportionella. Vid dessa val tillkommer hvarje röstande lika röst. Närmare bestämmelser om valen meddelas i vallagen.

(Nuvarande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

kretsen hörande kommuner infördrar de röstberättigades röster och utfärdar kungörelse om utgången, efter ty som de flesta afgifna rösterna varit för bifall eller afslag. I sistnämnda fall kan frågan icke förr, än en tid af fem år därefter förflutit, å nyo upptagas. Beslutas åter förändringen, träder den i kraft vid det val, som näst efter en månad från kungörelsens utfärdande inträffar, och gäller för en tid af minst fem år, hvarefter beslut om dess upphörande kan på lika sätt som om dess införande fattas.

Vid de omedelbara valen afgifvas rösterna, särskildt för hvarje kommun, inför kommunalstämmas ordförande eller magistrat; och skola för rösternas sammanräknande och fullmakts utfärdande åt den, som de flesta rösterna erhållit, valprotokollen insändas, för kommunerna å landet till domhafvanden och för städerna till magistraten i den stad, som största folkmängden äger. Vid dessa protokolls affattande böra till ledning tjäna formulär, som af Konungen fastställas.

4. I stad, där magistrat ej finnes, skall den för sådan stad särskildt tillsatta styrelse eller dess ordförande taga den befattning med riksdagsmannaval, som enligt denna § samt §§ 18, 20 och 22 tillhör magistrat eller dess ordförande.

5. I stad, som har att ensam sända en eller flere riksdagsmän, förrättas valen omedelbart inför magistraten; och må, där flere riksdagsmän skola utses, staden, på sätt om val till stadsfullmäktige är stadgadt, kunna indelas i valkretsar.

Om ändrade
bestämmelser
rörande val
till Riksdagens
kamrar.
(Forts.)

Om ändrade
bestämmelser
rörande val
till Riksdagens
kamrar.
(Forts.)

(Nuvarande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

§ 17.

Vid såväl elektors- som riksdagsmannaval tillkommer hvarje röstande en röst. Den, som därvid erhållit de flestas röster, vare lagligen vald, och skilje lotten emellan dem, som erhållit lika röstetal.

Vid dessa val skola till efterrättelse tjäna de för kommunerna gällande röstlängder, som böra innehålla anteckningar om dem, hvilka enligt 14 § valrätt tillkommer.

§ 18.

Konungens Befallningshafvande åligger att, när val till riksdagsman i Andra Kammaren erfordras, därom underrätta vederbörande valförrättare, som låter tid och ort för valet i kyrkorna kungöra, med särskild föreskrift att elektorsval, där det äger rum, skall hållas minst åtta dagar före riksdagsmannavalet. Skulle i någon församling offentlig gudstjänst ej förrättas å söndag, då kungörelsen bör uppläsas, skall, på prästerskapets anmodan, vederbörande kronobetjänt kungörelsen skyndsamt kringvända. I kungörelse om omedelbart val i valkrets, som utgöres af två eller flera kommuner, erinras om valprotokollens ofördröjliga insändande till valförrättaren och om dagen för rösternas sammanräknande.

För kallelse till elektorsval gäller i tillämpliga delar hvad om kallelse till kommunalstämma och allmän rådstuga stadgadt är.

Där elektorsval hållet är, skall ordföranden i kommunalstämma eller i magistrat, som valet förrättat, åt den eller dem, som fått

(Nuvarande lydelse:)

«*elektorsbefattning sig uppdragen, såsom fullmakt meddela till riktigheten bestyrkt utdrag af valprotokollet. Vid detta protokolls affattande bör till ledning tjäna formulär, som af Konungen fastställes.*

§ 19.

Till ledamöter i Andra Kammaren kunna endast väljas män, som uppnått tjugufem års ålder samt, enligt 14 §, äga valrätt inom den kommun eller någon af de kommuner, för hvilka de väljas.

§ 20.

För den, som blifvit utsedd till ledamot i Andra Kammaren, utfärdas ofördröjligen fullmakt i två exemplar, underskrifna för valkrets å landet af domhafvanden, för stad, som ensam sänder riksdagsman, af stadens magistrat, och för valkrets, som består af flera städer, af den magistrat, som valet slutligen handlagt; och skall det ena exemplaret öfverlämnas åt den valde och det andra insändas till Justitie-departementet. Fullmakterne böra hafva följande lydelse:

»Vid riksdagsmannaval, som den — — hållits i N. N. domsaga» (»N. N. valdistrikt af N. N. domsaga») eller »i N. N. stad» (»städer»), »har N. N. blifvit utsedd till ledamot af Riksdagens Andra Kammare för en tid af tre år, räknadt från den 1 Januari nästkommande år» (eller om valet hållits efter treårsperiodens början: »för tiden till den 1 Januari år — —»), »hvarom detta länder till bevis och fullmakt.» Ort och tid.

Första Kammarens Prot. 1909. N:o 8.

(Föreslagen lydelse:)

Om ändrade bestämmelser rörande val till Riksdagens kamrar.
(Forts.)

§ 19.

Till ledamot i Andra Kammaren kan endast utses man, som äger valrätt inom valkretsen eller, där fråga är om stad, bestående af flera valkretsar, inom någon af dessa.

§ 20.

För en hvar, som blifvit utsedd till ledamot i Andra Kammaren, skall, på sätt i vallagen närmare stadgas, fullmakt ofördröjligen utfärdas i två exemplar, af hvilka det ena öfverlämnas åt den valde och det andra insändes till justitiedepartementet.

Om ändrade
bestämmelser
rörande val
till Riksdagens
kamrar.
(Forts.)

(Nuvarande lydelse:)

§ 21.

Riksdagsman, som för Andra Kammaren vald blifvit, må ej denna befattning sig undandraga, med mindre han företer giltiga skäl för afsägelse. Såsom sådana anses:

1. de hinder allmänna lagen upptager såsom laga förfall;
2. ålder öfver 60 år;
3. att den valde tillförene såsom riksdagsman bevistat tre lagtima riksdagar.

Afsägelse af riksdagsmannaupdrag, som göres vid valtillfälle, pröfvas af valförrättaren. Sker afsägelse efteråt, mellan riksdagar, pröfvas den af Konungens Befallningshafvande.

§ 22.

1. Är någon missnöjd med val till riksdagsman i Andra Kammaren, må han däröfver anföra besvär hos Konungens Befallningshafvande i valorten eller, där fråga om val för flera domsagor eller städer handlagts inom särskilda län, hos Befallningshafvanden i det län, där slutliga handläggningen skett. För det ändamål äger klaganden hos domhafvande eller magistrat, som slutligen handlagt valfrågan, äska behörigt protokollutdrag, hvilket genast eller inom högst två dagar därefter bör till klaganden utlämnas; och skall han, vid förlust af talan, sist inom åtta dagar efter valförrättningens slut ingifva sina besvär till Konungens Befallningshafvande, som, på sätt i 11 § stadgas, lämnar vederbörande tillfälle att sig förklara samt sist innan nästa dags utgång, efter det den för förklarings afgifvande bestämda tid tilländalupit, sitt utslag i målet utfärdar.

(Föreslagen lydelse:)

§ 21.

Riksdagsman, som för Andra Kammaren vald blifvit, må ej denna befattning sig undandraga, med mindre han företer giltiga skäl för afsägelse. Som sådana anses:

1. de hinder allmänna lagen upptager såsom laga förfall;
2. ålder öfver 60 år;
3. att den valde tillförene såsom riksdagsman bevistat tre lagtima riksdagar.

Afsägelse af riksdagsmannaupdrag, ehvad den göres vid valtillfälle eller efteråt, mellan riksdagar, pröfvas af Konungens befallningshafvande.

§ 22.

Är någon missnöjd med val till riksdagsman i Andra Kammaren, eller vill någon klaga öfver beslut, hvarigenom af honom gjord afsägelse af riksdagsmannaupdrag ej blifvit godkänd, må han däröfver hos Konungen anföra besvär. För sådant ändamål äger klaganden hos Konungens befallningshafvande äska behörigt protokollutdrag, hvilket inom högst tre dagar därefter bör till klaganden utlämnas; och skall han, vid förlust af talan, sist inom tio dagar efter valförrättningens slut eller, där afsägelse skett senare än vid valtillfälle, efter erhållen del af Konungens befallningshafvandes beslut sina till Konungen ställda besvär ingifva till befallningshafvanden, som, på sätt i 11 § stadgas, lämnar vederbörande tillfälle att sig förklara. Sedan den för förklarings afgifvande bestämda tid tilländalupit, har Konungens befallningshafvande att besvären jämte alla målet rörande handlingar ofördröjligen till Konungen

(Nuvarande lydelse:)

2. Den med Konungens Befallningshafvandes utslag missnöjde äger att, sist inom åtta dagar efter däraf erhållen del, till Konungens Befallningshafvande inlämna sina besvär, ställda till Konungen, hvar efter med målet vidare så förhålles, som ofvan i 11 § sägs.

3. Vill någon klaga öfver beslut, hvarigenom af honom gjord afsägelse af riksdagsmannaupdrag ej blifvit godkänd, förfares i afscende därå, om afsägelsen ägt rum vid valtillfälle, enligt mom. 1 i denna § och, om afsägelsen efteråt skett hos Konungens Befallningshafvande enligt mom. 2.

§ 23.

Hvarje ledamot af Andra Kam-maren åtnjuter af statsmedel ersättning för resekostnad till och från riksdagen samt arfvode af ett tusen två hundra riksdaler för hvarje lagtima riksdag; dock att, när antingen Konungen upplöser Riksdag, innan den varit fyra månader tillsammans, eller ledamot af Kammaren eljest afgår från sin befattning under riksdagen, innan så lång tid af dess sammanträde förfuttit, eller Riksdagen sammanträder i följd däraf att Konungen, med upplösande af Riksdag, förordnat om nya val, så ock under urtima riksdag, Kammarens ledamot undfår, jämte resekostnadsersättning, i dagtraktamente tio riksdaler, hvilket dock ej må öfverstiga sammanlagt ett tusen tvåhundra riksdaler.

Den ledamot af Kammaren, som icke i rätt tid vid riksdagen sig inställer, skall för hvarje dag han uteblifver vara förlustig tio riksdaler af arfvodet.

(Föreslagen lydelse:)

insända, hvarefter med målet vidare så förhålles, som i 11 § sägs.

Om ändrade
bestämmelser
rörande val
till Riksdagens
kamrar.
(Forts.)

§ 23.

Hvarje ledamot af Andra Kam-maren åtnjuter af statsmedel resekostnadsersättning samt arfvode eller dagtraktamente, enligt hvad i 12 § är i fråga om Första Kam-maren stadgadt.

Den ledamot af Kammaren, som icke i rätt tid vid riksdagen sig inställer, skall för hvarje dag han uteblifver vara förlustig tio riksdaler af arfvodet.

Om ändrade
bestämmelser
rörande val
till Riksdagens
kamrar.

(Forts.)

(Nuvarande lydelse:)

§ 25.

Befinnes vid riksdagsmannaval, hvilka böra med slutna sedlar förrättas, valsedel lyda å person, som ej är valbar, eller på flera eller färre, än som vid valtillfället böra väljas, eller innefattar valsedel någon tvetydighet i anseende till den eller de valdes namn, skall samma sedel anses ogild.

Äro valsedlar till större antal än hälften ogilda och finnes det inverka på valets utgång, varde nytt val anställdt.

Valsedlar, som vid elektors- eller riksdagsmannaval afgifvits, skola af valets förrättare inläggas under försegling och förvaras, till dess riksdagsmannavalets giltighet vederbörligen afgjorts.

§ 28.

Hos Konungen göres af hvar-dera Kammaren anmälan om de ledigheter inom Kammaren, hvilka skola under samma eller innan nästa riksdag genom val fyllas, hvarefter Konungen anbefaller Dess Befallningshafvande föranstalta, att nya val anställas.

Om emellan riksdagar ledighet i någondera Kammaren genom ledamots afgang uppstår, åligger Konungens Befallningshafvande, när den afgångne tillhört Andra Kammaren, att föranstalta om nytt val; och, då den afgångne varit ledamot af Första Kammaren, att om ledigheten göra anmälan hos Konungen, som förordnar om nytt vals anställande.

§ 38.

1. Konstitutionsutskottet tillkommer att granska rikets grundlagar samt att hos Riksdagen föreslå de ändringar däruti, dem utskottet an-

(Föreslagen lydelse:)

§ 25.

Riksdagsmannaval förrättas med slutna sedlar. Äro valsedlar till större antal än hälften ogilla, varde nytt val anställdt.

§ 28.

1. Hos Konungen göres af hvar-dera kammaren anmälan om de ledigheter inom kammaren, hvilka skola under samma eller innan nästa riksdag fyllas, hvarefter Konungen anbefaller Dess befallningshafvande föranstalta, att riksdagsmän utses i de afgångnes ställe.

2. Om mellan riksdagar ledighet i någondera kammaren genom ledamots afgang uppstår, åligger Konungens befallningshafvande, när den afgångne tillhört Andra Kam-maren, att så förfara, som i 1 mom. är sagdt; och, då den afgångne varit ledamot af Första Kammaren, att om ledigheten göra anmälan hos Konungen, som förordnar om ledighetens fyllande.

§ 38.

1. Konstitutionsutskottet tillkommer att granska rikets grundlagar och vallagen samt att hos Riksdagen föreslå de ändringar däruti,

(Nuvarande lydelse:)

ser högst nödiga eller nyttiga och möjliga att verkställa, så ock att meddela utlåtande öfver de från Kamrarna till utskottet hänvisade grundlagsfrågor.

2. Utskottet åligger ock att äska de i Statsrådet förda protokoll, med undantag af dem, som angå ministeriella ärenden och kommandomål, hvilka endast i hvad som rör kända och af utskottet uppgifna händelser kunna fordras. Om utskottets rätt och plikt att, efter granskning af dessa protokoll, hos Riksdagen anmäla de anmärkningar, hvartill denna granskning funnits föranleda eller eljest vidtagna den med anledning af gjord anmärkning erforderliga åtgärd, så ock att, när af riksdagsman eller af annat utskott än Konstitutionsutskottet fråga blifvit väckt, att Statsrådet eller någon dess ledamot eller föredragande sitt ämbete på obehörigt sätt utöfvat, däröfver, före frågans afgörande af Riksdagen, afgifva yttrande, därom är i regeringsformen stadgad.

3. Utskottet tillkommer jämväl att, då olika meningar mellan Kamrarna uppstå, till hvilket utskott uppkomna frågor och ämnen böra hänvisas, därom besluta, så ock att skilja mellan Kammare och dess talman, då den senare vägrar proposition.

(Föreslagen lydelse:)

dem utskottet anser högst nödiga eller nyttiga och möjliga att verkställa, så ock att meddela utlåtande öfver de från kamrarna till utskottet hänvisade grundlags- och vallagsfrågor.

2. Utskottet åligger ock att äska de i statsrådet förda protokoll, med undantag af dem, som angå ministeriella ärenden och kommandomål, hvilka endast i hvad som rör kända och af utskottet uppgifna händelser kunna fordras. Om utskottets rätt och plikt att, efter granskning af dessa protokoll, hos Riksdagen anmäla de anmärkningar, hvartill denna granskning funnits föranleda, eller eljest vidtagna den med anledning af gjord anmärkning erforderliga åtgärd, så ock att, när af riksdagsman eller af annat utskott än konstitutionsutskottet fråga blifvit väckt, att statsrådet eller någon dess ledamot eller föredragande sitt ämbete på obehörigt sätt utöfvat, däröfver, före frågans afgörande af Riksdagen, afgifva yttrande, därom är i regeringsformen stadgad.

3. Utskottet tillkommer jämväl att, då olika meningar mellan kamrarna uppstå, till hvilket utskott uppkomna frågor och ämnen böra hänvisas, därom besluta, så ock att skilja mellan kammare och dess talman, då den senare vägrar proposition.

Om ändrade bestämmelsev rörande val till Riksdagens kamrar.
(Forts.)

Öfvergångsstadgande.

1. *Riksdagsman i Första Kamraren, som är vald med tillämpning af de före år 1909 gällande stadganden, äger ej med sin befattning fortfara längre än till början af första sexårsperioden för den valkrets, som utsett honom. Har han*

Om ändrade
bestämmelser
rörande val
till Riksdagens
kamrar.
(Forts.)

(Nuvarande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

vid ingången af året näst före sagda period sin befattning icke nio år innehåft, må han därmed fortfara till årets slut, ändå att under tiden nio år från valet förflyta.

Där tjänstgöringstidens slut ej sammanfaller med början af sexårsperiod för den valkrets, som är berättigad till platsen, skall val, som för platsens besättande hålles, gälla för tiden intill början af närmaste sexårsperiod för valkretsen. Samma lag vare, där platsen varder ledig före tjänstgöringstidens utgång.

2. För den grupp af valkretsar, hvilken är den första enligt den i vallagen mellan grupperna stadgade ordning, utgöres första sexårsperioden af åren 1910—1915.

Förordnar Konungen om nya val till Första Kammaren, innan val i sjätte gruppen förrättats för sexårsperiod, skola de nya valen gälla för grupp, som valt för sexårsperiod, till periodens utgång och för annan grupp till början af dess första sexårsperiod.

3. Intill dess nya val i hela riket till Andra Kammaren första gången förrättas efter utgången af augusti månad 1910, skola i fråga om val till kammaren tillämpas de före år 1909 i sådant hänseende gällande stadganden.

Herr Blomberg: Herr talman, mina herrar! Af de många grundlagsförslag, som i dag föreligga till slutligt afgörande, äro flera af ganska stor betydelse och torde vara ägnade att göra verksamma insatser i vårt offentliga lifs utveckling, men det synes som om meningarna i allmänhet kommit till den enighet, att mångordig öfverläggning nu icke längre kan anses i dessa frågor påkallad.

Den nu senast föredragna punkten, med dess förslag om ändrade villkor för den politiska rösträtten i allmänhet, om ändradt valsysteem och om omläggning af de grunder, som äro bestämmande med afseende å denna kammars bildande, intager emellertid en så betydelsefull ställning ibland förslagen, att den svårigen kan lämnas till voterings afgörande, utan att några ord ägnas åt frågorna och åt kammarens ställning till desamma. Enligt min uppfattning innebär

nämligen detta förslag ett mycket genomgripande och till sina följder djupgående ändringsförslag rörande vara samfundsförhållanden i stat och kommun, och detta af en så stor räckvidd, att näppeligen någon dylik föreslagen ändring varit å bane under de snart 100 år, vart nu gällande samhällsskick ägt bestånd. Jag förmenar nämligen, att dessa omdaningar i själfva verket äro af den stora bärvidd, att de väl kunna mäta sig med och i vissa stycken hafva större betydelse än till och med 1806 års nya riksdagsordning.

Om ändrade bestämmelser rörande val till Riksdagens kamrar.
(Forts.)

Om den föreslagna reformen ses i ett sådant ljus, kan det icke heller gärna på något sätt väcka förvåning, att den varit föremål för och fortfarande är föremål för mycken betänksamhet, för många tvifvel, huruvida reformförslagen i själfva verket, sådana de till sist föreligga, varit pakallade af nyttans och nödvändighetens kraf. Med dem äfventyras nämligen eller förloras rent af många bestående och bepröfvade värden i vart offentliga lif, och med dem öppnas möjligheter för atvecklingsskeden i vårt samfundslif, som för många måste te sig såsom mycket ovissa eller rent af farliga. Denna kammare, som alltid ställt det såsom sin uppgift att vara en målsman och ett verksamt organ för den lugna eftertänksamheten och den mogna pröfningen, denna kammare måste därför också känna sig allvarligt manad till mycken varsamhet, innan den fattar beslut i sådana stycken och innan den skrider till handling. Därför har också kammaren helt naturligt fordrat, att frågorna skulle noggrannt öfvervägas, innan de till sist kunde blifva föremål för kammarens afgörande. Då kammaren onskade fatt nödig tid att pröfva och öfverväga, har den nu emellertid också måst besinna, att den icke äger att längre motsätta sig de anspråk på vidgade rättigheter, för hvilka goda skäl förebragts och om hvilka kammaren kan anse, att de kunna tillgodoses, utan att därför samhällets lugn och säkerhet måste äfventyras.

När därför efter långa tider af meningsskiljaktighet och strid, efter mogen ompröfning till sist framlades för Riksdagen noggranna utredningar och formulerade förslag af sådan beskaffenhet, att man trodde sig kunna våga draga den slutsatsen, att nu frågorna voro mogna till afgörande och att man borde taga ett lät vara mycket stort steg framåt, utan att därigenom alltför stora vanskligheter måste blifva följden, så fann sig denna kammare föranlåten att lata sin gamla betänksamhet vika; kammaren vågade sig på att öfvergifva sin förkärlek för den bestående och bepröfvade ordningen och ansåg sig icke längre böra hålla sig tillbaka af fraktan för en oviss framtids farligheter; kammaren fann sig nu kunna taga större hänsyn till det otvifvelaktiga uttryck, som gifvits af en allt mer tillväxande och stadgad folkmening, kräfvande reformer i den riktningen, att en bredare demokratisk grund skulle läggas för särskildt den Andra Kammarrens byggnad än till sin oro för ändringarnas ödesdigra inverkan på samhällslifvets framtida gestaltning. Man kunde göra detta därför, att man trodde sig hafva kommit till insikt om, att den nya grunden kunde hopfogas, om också icke på samma solida sätt som den gamla, dock någorlunda säkert och tryggande. Dessa erkännanden af reformförslagets styrka, af folkmeningens ifriga trängtan att få slut på de mångåriga striderna bestämde kammarens flertal år 1907 att skänka

Om ändrade
bestämmelser
rörande val
till Riksdagens
kamrar.
(Forts.)

sitt bifall till förslagen, som då voro framlagda, angående Andra Kammarens omdaning på den s. k. allmänna rösträttens grund, om ändradt valsysteem, om den kommunala röstskalans grundväsentliga omgestaltning och om därmed följande ändring af valkollegierna för denna kammare. Visserligen yppade sig i denna kammare ännu på åtskilliga håll betänkligheter emot de nya insatser, man då ytterligare ville göra i det kungl. förslaget och som syntes komma att rubba väsentliga och grundläggande bestämmelser rörande denna kammares allmänna skaplyne. Och man ansåg sig hafva så mycket större skäl för dessa betänkligheter, som ju detta var att gå den beståndsdel af vårt riksdagsskick, som bildas af Första Kammaren, strängare och hårdare in på lifvet än nödigt, och som man icke heller kunde peka på någon stadgad folkmening, som uttryckligen kräfde den förändringen. Men då slutligen på grund af utskottets sammanjämningsförslag frågan ånyo förelåg här i kammaren, var det många som med mig ansågo, att man borde lata äfven dessa sista betänkligheter fara, att man borde böja sig för att möjligen kunna afskrifva denna fråga ifrån dagsprogrammet, att man i samhällsfridens namn och för att bereda möjlighet till att kraftigt taga itu med det stora, vidtomfattande arbetet på mångfaldiga af det politiska och sociala lifvets områden borde gå ännu ett steg i tillmötesgående och sålunda söka på en gång realisera förslaget, ehuru det — ifrån början stort och vidtomfattande — ytterligare utvidgats, i stället för att låta utvecklingen glida in i många och långa års nya och bittra strider, som endast kunde göra klyftan mellan olika samhällsgrupper ännu djupare och samarbetet för framtiden ännu svårare. När därför till sist Första Kammaren, oakadt alla dessa betänkligheter, gick till omröstning, hade antalet röster som voro för bifall ökat. Och i det beslut som kammaren då fattade, låg otvifvelaktigt ett ärligt menadt löfte, att kammaren också ville genomföra, i den mån det på kammaren berodde, den reform, hvars bestämda uttryck då godkäfts. Som ett sådant ärligt löfte har otvifvelaktigt också Första Kammarens beslut uppfattats af det svenska folket.

Därför vill jag äfven nu för min del — och jag tror att jag därvid kan säga, att jag talar å mängas vägnar — förklara, att kammaren är redo att infria det sålunda aflagda löftet. Det kan väl sägas, att det är som gått iugalunda varit ägnadt att häfva eller förringa de betänkligheter, som kammaren den tiden hyste; men å andra sidan kunna icke heller fullgiltiga skäl framföras, hvarför kammaren skulle rygga det efter moget öfvervägande, efter noggrann ompröfning omsider fattade beslutet. Därför blir det ock mitt yrkande, att kammaren nu må lämna sitt bifall till det hvilande förslaget. Då jag gör detta yrkande, vågar jag jämväl tro, att icke blott alla de kammarens medlemmar, som bidrogo till 1907 års beslut, skola enstämmigt förnya sitt votum, utan att äfven antalet af dem, som på detta sätt bifalla det hvilande förslaget, skall tillökas genom åtskilliga af de män, som förut bestämdes af sina starka betänkligheter, men som i alla fall kunna finna sig manade af den känsla af solidaritet, som stude varit utmärkande för denna kammare, att nu genom sina tilläggsröster bereda ökad styrka åt de uttryck af kammarens vilja att stå vid sitt ord, som dagens omröstning bör gifva.

När jag nu yrkar slutligt bifall till det hvilande förslag till grundlagsändringar, som i den föredragna punkten innebäres, är jag, såsom jag redan antydt, förvissad om att hafva bakom mig talrika meningsfränder i denna kammare, som för samhällsfredens skull och för att möjliggöra ett fruktsamt arbete för vår politiska, för vår ekonomiska utveckling äro beredda att offra många af sina käraste tankar rörande vårt samhällslifs och våra samhällsförhållandens förutsättningar. Jag och mina meningsfränder handla därvid under fullt medvetande om, att den Riksdagens kammare vi tillhöra — och kanske under många ar tillhört — nu genom förslaget antagande skall komma att undergå mycket stora förändringar, ja, så stor ändring, att icke blott dess sammansättning, utan äfven dess allmänna skaplyne och förmåga att göra sig gällande i väsentlig mån omdanas. Men vi vilja afgifva vår röst under förtröstansfull förvissning därom, att omdaningen ändå icke skall komma att bli så grundlig, att själfva den kännetecknande prägel utplanas, att kammarens bästa traditioner, sådana de utbildats under de gångna fyra årtiondena, någonsin skola svikas. Vi hysa den tilliten, att den nya Första Kammaren allt framgent skall känna det som en oafvislig plikt, att på bästa möjliga sätt sörja för värnandet af vår nationella själfständighet, att den fortfarande skall kraftigt verka för vidmakthållande och förkofrande af vår andliga kultur och för ett värdigt upprätthållande af vår ställning såsom ett kulturfolk samt att den till sist skall veta att ständigt skydda och främja *alla* samhällsmedlemmars rätt och välfärd.

I det hoppet är det som vi förtröstansfullt afgifva våra röster till förmån för det hvilande förslaget, som *måste* medföra en så genomgående omdaning af vår egen kammare! Jag yrkar, herr talman, bifall till det hvilande förslaget.

Herr Afzelius: Det är icke för att söka ställa denna fråga i någon ny belysning som jag begärt ordet; det är mig icke möjligt. Det är icke heller för att bemöta de skäl och invändningar, som från ett eller annat håll kunnat göras mot förslaget; det är icke behöfligt. Frågan är afgjord, det veta vi, innan talmannens klubba faller. Men, såsom den föregående talaren antydde, på långa tider har den icke fallit öfver ett viktigare beslut för vårt fosterland, — och det är därför jag ber att få framföra några af de synpunkter som för mig och måhända andra varit i denna sak bestämmande.

Vi stå, som min vän, den föregående talaren, sade, inför förändringar så genomgripande, så stora, att vi knappt kunna öfver-skåda dem.

Vi införa den allmänna rösträtten till Andra Kammaren. Många, kanske de allra flesta här, göra det i resignationens tecken. För min del gör jag det i full öfvertygelse att det är riktigt. Icke därför att jag hör till dem som anse den politiska rösträtten vara en af dessa medfödda, naturliga rättigheter, som icke få någon vuxen människa förhållas. Utan därför att för mig står bakom samhället och alla dess institutioner människan, personligheten, folket; det är dess höjande, till hvilket allt detta ytterst och sist skall syfta. Jag ber att få göra till mina egna de ord, som eu bortgängen

Om andra bestämmelser rörande val till Riksdagens kamrar.
(Forts.)

Om ändrade
bestämmelser
rörande val
till Riksdagens
kamrar.
(Forts.)

vän, med hvilken jag i detta som i så mycket annat tänkte lika, yttrade vid 1907 års riksdag; han sade: »Jag vet icke något starkare medel att hos en personlighet väcka den kraft som finnes inom honom än ansvarskänslan; han växer då med ansvaret — under en förutsättning och den är, att hos den personligheten, hos den nationen finnes någon verkligt *dugande* kraft».

Jag tror på tillvaron af denna kraft hos svenska folket och jag anser tiden inne att kalla fram den till användning. Icke därför att jag tror, att därmed är vägen jämn och banad till frid, samförstånd och samhällslycka. Nej, jag tänker att vi nog få göra odlarens erfarenhet, när han sätter plogen mot djupet och icke håller sig bara till den uppbrukade ytan. Han får bereda sig på år af osäkra skördar, kanske af missväxt, men sedan, när solen fått verka sin tid, då lönas han med rikare och rikare skördar.

Med den allmänna rösträtten till Andra Kammaren förbinda vi proportionellt valsätt. Den har blifvit häcklad och förhånad, denna »proportionalism». För mig är den en hörnsten i byggnaden. Icke därför att jag menar, att på den vägen skall uppnås, att i själfva verket makten alltjämt kommer att ligga där den nu ligger. Ingalunda, — alla sådana förbopningar och farhågor äro tomma iubillningsfoster. Men hvad som kan uppnås och hvad som skall uppnås är, att i Andra Kammaren skola finnas tillräckligt många för att kunna, när det behöfs, erinra den stora kompakta majoriteten därom, att det ock finns andra intressen som behöfva lefva, ifall landet skall lefva, för att kunna framkalla ansvarskänslan och förhindra en förkrossande och förlamande ensidighet i rådslag och beslut.

Denna proportionalism har för mig icke sin enda eller största betydelse i riksförsamlingen; den skall efter min mening ock göra tjänst för att upprätthålla det politiska intresset, det politiska lifvet ute i landet. Man har upprepat, — jag såg det senast upprepat för ett par dagar sedan — att det kommer på ett ut, om man har majoritetsval eller proportionella val. Hvad som vid majoritetsval förloras i en krets det vinnes i en annan; resultatet för landet i dess helhet blir detsamma. Så kan man resonnera, när man behandlar hela denna sak som en räknefråga. Men så är det icke. Tror man verkligen, att dessa valmän, som från början äro dömda till att stanna i en hopplös minoritet, tror man, att de skola kunna förmås att år efter år gå fram med valsedlar, som icke betyda annat än en protest, eller att personer af någon betydelse och själfaktning skola förmås att ställa upp sig som kandidater utan annat syfte än att tjänstgöra som åskådningsmaterial eller skottafva? Tror man t. ex., att dessa valmän i Stockholm, som äro hvarken socialister eller deras allierade, tror man att man skall kunna trösta dem i längden med att säga: Ni fick visserligen ingen representant, men det blef så många fler på smålands- och östgötabänkarna? Jag tror, det icke. Jag tror att dessa valmän, som faktiskt skulle blifva rösträttslösa, småningom skulle förlora allt intresse för valen; de skulle vända sig bort från politiska frågor och säga: Detta är icke för oss. Och det skulle bli till obotlig skada för landet. Från utlandet finnas exempel som härutinnan tala ett tydligt språk.

Således, denna proportionalism tror jag skall visa sig vara ett

verksamt medel för att leda till en god utveckling af detta nya och det är min öfvertygelse, att detta ock skall efter hand erkännas af alla, oberoende af politiskt åskådningssätt, af alla, som icke se denna sak endast från synpunkten af vinst eller förlust för ett visst parti.

Men Första Kammaren? Såsom jag uttalade år 1907, ställde jag mig från början tveksam inför förslaget i denna del. Icke därför att jag ansåg, att här icke någon förändring behöfdes. Den grund, på hvilken Första Kammaren hvilar, innebär dock den högre förmögenhetens privilegierade företråde, och den grunden framträder lätt, synnerligast i vara dagar, som en utmaning; jag tror, att Första Kammaren har fått umgälla detta. Första Kammaren har blifvit i mycket orättvist bedömd och häcklad. Men jag kan icke undertrycka den meningen, att denna grund, på hvilken den är vald, har varit ägnad att låta de ekonomiska intressena, de ekonomiska synpunkterna i samhällslifvet spela en alltför dominerande roll, och jag vill till bevis därpå endast anföra det, att en fråga som tullfrågan i mer än 20 år varit den politiska vattendelaren i denna kammare. Att en förändring behöfdes, därom var jag fullt viss, den behöfs särskildt då när denna kammare skall sättas sida vid sida med en Andra Kammare, framgången ur den allmänna rösträtten. Men kunde verkligen den reformen göras så enkelt som att bara reducera mätten? Vore det icke möjligt att på samma gång bereda utrymme för andra element, hvilkas valör icke mätes af fyrc och census? Jag gjorde mig den frågan, men jag måste svara: det är icke möjligt. Valet *måste* göras och det är gjordt. Att man ville bereda utrymme för den ringare förmögenheten här, fann jag och finner jag fullt riktigt; och att man då icke genom att bibehålla arfvodelsheten skulle betaga dessa valmän möjligheten att rösta på män efter sitt sinne, det fann jag själfklart. Likaså att man måste göra en högst väsentlig förändring i den kommunala röstskalan, ehuru jag icke var eller är alldeles öfvertygad, att man icke därvidlag gick längre än som var nödvändigt och nyttigt — icke från politisk, utan från rent kommunalpolitisk synpunkt. Men alltid måste jag vara glad, att man icke gaf vika för frestelsen att bryta ut från den öfriga kommunala rösträtten valrätten till Första Kammaren; ty detta, att Första Kammaren väljes af förtroendemän, utsedda för ett annat ändamål, gifver åt kammaren en alldeles särskild styrka.

Hurudan kommer nu denna Första Kammare att te sig, denna Första Kammare som kommer efter oss? Ingen kan säkert beräkna det. Den sjunker och kommer att sjunka, säger man — nivån kommer att sjunka. Kan-ke. Men måhända kan man riktigare uttrycka det så, att man säger: Första Kammaren sänker sin byggnads grund djupare i den svenska jorden, Första Kammaren vinner därigenom ett säkrare fäste hos det svenska folk, som den ena kammaren lika väl som den andra skall representera, den får djupare känning af hvad som rör sig i detta folks *alla* lager.

Huru än därmed må vara och huru olika vi än därom må döma, i ett kunna vi säkert alla enas, i den önskan, att den kammare, som kommer, icke skall stå tillbaka för den kammare, som går, i *vilja* att tjäna sitt fosterland, att den skall öfverträffa oss i *förmåga* att göra det.

Om andra
bestämmelser
rörande val
ill Riksdagens
kamrar.
(Forts.)

Om ändrade
bestämmelser
rörande val
till Riksdagens
kamrar.

Herr talman! Med denna önskan är det, som jag röstar för det föreliggande förslaget.

(Forts.)

Herr Benedicks: Den förste talaren, som uppträdde här i dag, höll ett anförande, som bjärt stack af mot det, som han böll för två år sedan. Jag kunde vänta mig det. Han har disciplinerat sina åsikter. Den följande talaren har med en vältalighet, som alltid är sig lik, talat framförallt om att ansvaret skall väckas inom svenska folket. Ja, det underskrifver jag fullständigt. Men, mina herrar, i första rummet hos den person, som yttrade dessa ord, i andra rummet hos oss andra både här och utom dessa murar. Ty hvad är det som vi nu gå att utföra! Vi komma att förändra bestämmelserna angående kommunerna, landstingen, Andra Kammaren samt Första Kammaren, och resultatet af allt detta blir äfven, att Kungl. Maj:t får en helt annan ställning. Huru kommer det att förändras? Jo, då nu Kungl. Maj:ts regering här som som annorstädes blir parlamentarisk, kommer den att blifva sammansatt precis på samma sätt som alla de nu af mig uppräknade instanserna. Och hur blir denna sammansättning? Jo, uteslutande radikal och socialistisk, ty *icke uti en enda af dessa* instanser ha ni unnat ett rum för de samhällsbevarande intressena.

Den siste ärade talaren talade lätt och ledigt om ansvaret. Ja, mina herrar, det kan vara godt och väl med de ideella syften han talade om. Men säkert är, att *intressena* äro de, som regera världen i första rummet. När i kommunerna och allt sedermera det blir förhållandet, att de *icke skattskyldiga* skola bestämma skatten för de *skattskyldiga*, då kan man tänka sig, hur det skall komma att gå. Vi hafva exempel på många håll, hur det har gått. Jag gitter icke framdraga ytterligare exempel. Jag har framdragit dem förut och de äro talande nog. Huru kommer det att gå, när dessa intressen, radikala och socialistintressen, blifva de totalt öfvervägande? Jo, de komma att fullfölja sina syften. Hvilka äro då dessa? Jo, det hafva vi sett mer än en gång: Bort med tronen, altaret och penningpåsarna! Således hafva vi att vänta republik, ingen statskyrka åtminstone — det är den lindrigaste åtgärden — och kapitalets utdrifvande.

Detta är nu de närmaste yttringarna. Men hvilka bli de fjärmare? Jo, det kommer att gå här som på andra håll; äfven här komma endast intressena att blifva talande. Då komma nog herrar socialister att i första rummet förhindra, att landet vidare får äga någon *armé* eller någon *flotta*. För att blifva byte åt sina medhållande komma här såsom på andra håll ämbetsmännen, ja själfva domarne, att göras afsättliga och deras platser disponeras af dem, som äga makten.

Huru ställer sig då Sveriges framtid, när ingen flotta och ingen armé finnes till? Ja då, mina herrar, blir Sverige ett rof för första makts angrepp, det må nu komma österifrån eller till och med västerifrån! Är detta ett sätt att sköta statens angelägenheter, som anstår ett folk, hvilket står bland de allra främsta i afseende på sin historia, sin utveckling, sina egenskaper? Nej!

Jag behöfver blott påminna om några jämförelsevis små namn gent emot våra stora minnen. Jag menar Reuterswärd, Alin, Moberg, Gunnar Wennerberg, Curry Treffenberg och många andra med dem.

Hade dessa funnits ibland oss, mina herrar, då skulle icke något sådant tal som det, som sist hölls af den ärade före detta ordföranden i konstitutionsutskottet hafva framkommit, och ännu mindre skulle man hafva varit ängslig för, att ett sådant lagförslag som detta skulle antagas, så uteslutande af brist på *mod*, ty någon annan grund för dess antagande finnes icke!

Om ändrade bestämmelser rörande val till Riksdagens kamrar.
(Forts.)

Ni hörde nyss, mina herrar, den siste ärade talaren tala om de små i samhället. Ja, äfven jag tänker på dem och tänker på dem främst, ty de äro den stora massan af folket. Hur kommer det att gå för dem? Jag vill i detta sammanhang icke tala om de stora, ty de komma att skydda sig genom samma medel som på andra håll i liknande fall användts, nämligen genom korrupktion, genom bestickning. Men dessa små i samhället, denna stora massa utaf folket, hur kommer icke den att få sina lifsvillkor nedsatta när industrien genom pålagor af alla slag kommer att vandra ur landet, såsom det skett i Norge, på Nya Zeeland och i Australien? När jordbruket till följd af ökade skatter icke kan bära sig utan såsom i Australien kommer att nedläggas, hur har man då skapat Sverige för de små i samhället?

Nej, hvad ni göra, det är att ni skapa ett fullständigt *envælde* för den farligaste sekt, som här finnes. Den kommen I att gynna, och den kommer att få makten så säkert som allt! Då vill jag fråga eder, mina herrar, hvad finns det väl för skillnad mellan den svensk som släpper en yttre fiende till makten i detta land och således visar sig som fosterlandsförrädare, hvad är det väl för olikhet mellan honom och oss här, som komma att släppa de inre fienderna till makten? Jag tror att skillnaden är *ingen!*

Därför, herr talman, yrkar jag *afslag* å det hvilande rösträttsförslaget.

Grefve Wachtmeister, Henning: Då den högst viktiga rösträttsfrågan för två år sedan förekom till behandling inom Riksdagen, hade den nuvarande Första Kammarens flesta ledamöter tillfälle att yttra sig i ämnet, och att innan de fattade sitt beslut klargöra sin ståndpunkt. Sedan dess hafva emellertid flera nya ledamöter tillkommit, och jag anser, såsom varande eu af dessa, riktigt att ett uttalande härvidlag äfven göres ifrån denna grupp, så mycket mera som jag tror, att min uppfattning i denna fråga sammanfaller med fleras af de nyssnämnda.

Jag anser då, att hvar och en, som verkligen vill vara rättvis, måste erkänna, att det ligger en stor rättvisa i den proportionella valmetoden, men också, att vi för att ernå denna fördel enligt det nu hvilande förslaget måste betala den synnerligen dyrt. Det oaktadt tvekar jag icke att med min röst bidraga till förslagets uppböjande till lag. Men jag anhåller att få konstatera, att om Första Kammaren i dag antager det hvilande rösträttsförslaget, så måste hädanefter hvarje tal om att denna kammare saknar vilja att genomföra moderna reformer eller blick för sådana, förstummas, ty genom att antaga förslaget uppoffrar ju — kan man säga — kammaren sig själf. Och man kan väl icke gärna gå längre, än då man gör en sådan uppoffring i tanke på att vinna ett mål, som man finner vara eftersträfvansvärdt för det

Om ändrade allmänna bästa. Jag tror ock, att om kammaren nu antager det hvi-
 lstämmelser lände förslaget, kommer detta beslut att lända kammaren till heder,
 rörande val vårt folk till tillfredsställelse och vårt land till en god och lugn ut-
 till Riksdagens veckling.
 kamrar.

(Ports.)

Under uttalande af denna förhoppning anhåller jag, herr talman, att få yrka bifall till det nu hvilande rösträttsförslaget.

Herr vice talmannen: Herr talman, mina herrar! Kanske undra herrarne icke öfver, att, då jag icke var ledamot af Riksdagen år 1907, men jag dessförinnan rätt mycket deltagit i behandlingen af de ärenden, som nu föreligga till afgörande, jag känt mig uppfordrad att vid detta tillfälle säga några ord.

Mot de föreslagna förändringarna rörande Andra Kammaren kan jag så mycket mindre hafva något att invända, som de i hufvudsak gå i samma riktning som den, jag långt tillbaka i tiden ansett vara den utaf förhållandena påkallade och därför också den riktiga.

I fråga om Första Kammaren föreslås nu här tre förändringar. Mot förändringen af mandattiden för förstakammarledamöterna har jag icke några betänkligheter. Mot de två andra förändringarna, dels den att Första Kammarens ledamöter skola erhålla arfvode, dels att census för valbarhet till Första Kammaren skall sänkas, är det omöjligt att underlåta att hysa sina betänkligheter. Jag har mindre sådana mot den, hvarigenom föreslås arfvode, ty härför kan jag åtminstone finna ett motiv uti den omständigheten, att om år 1865 det kunde anses, att en man med 4,000 kronors årlig inkomst hade en sådan ekonomisk ställning, att han kunde vara ledamot af Riksdagen utan arfvode, så kan man väl icke säga, att detsamma gäller nu. Genom införandet af arfvode beredes tillfälle för ungefär samma slags personer, sedt från synpunkten af deras förmögenhetsställning, som de hvilka efter 1866 års riksdagsordning kunde vara ledamöter af Första Kammaren, att äfven nu intaga plats där. Betänkligare förekommer mig sänkningen utaf census för valbarhet, och för denna sänkning kan jag icke uppsöka något verkligt, något realitetsskäl, utan är det väl det enda skäl, som skulle kunna försvara denna sänkning, utaf rent politisk natur. När nu dock alla dess tre och isynnerhet de två sistnämnda förändringarna på samma gång föreslås, så växa naturligtvis betänkligheterna. Det ligger härvid nära till hands att tänka på ett ordstäf, som man emellanåt använder om enskilda personer, då man om dessa säger, att de bränna sitt ljus ifrån båda ändarne.

Men vida större farhågor, än jag känner för de nu nämnda förändringarna, hyser jag emot den föreslagna förändringen i den kommunala rösträtten, detta icke mest på grund af det politiska inflytande, denna förändring kommer att medföra, som fastmera på grund af den betydelse förändringen åstadkommer inom själfva det kommunala lifvet. Kanske skall dock i afseende på den nu föreliggande förändringen detsamma komma att sägas som sagts ifråga om 1865 års representationsförändring, att hvarken allt det kommer att inträffa som motståndarne befarat eller allt det, som vännerna hafva hoppats.

Ett faktum är nu emellertid, att, om konsekvenserna af det nu föreliggande grundlagsförslaget vid tillämpningen komma att dragas — och

i stort sedt komma alltid sådana konsekvenser att dragas, om än icke till det yttersta — så har härmed särskildt i Första Kammarrens historia en ny period inträdt.

Två grundtankar uppbära, såvidt jag förstår, Första Kammarrens ställning, ange eller antyda dess uppgift och dess värde. Det har alltid stött mig, när man sagt, att de båda kamrarne representera olika och skilda intressen, och i all synnerhet när detta påstående skärpts så, att man velat åt Andra Kammarren företrädesvis gifva äran af att vara folkets representation. Båda kamrarne representera ju landet i sin helhet, folket i sin helhet och icke skilda intressen hos detta. I stället är det väl så — och jag tror att historien bestyrker det — att de båda kamrarne från så att säga olika bergstoppar speja efter hvad landets väl kräver och försöka skönja, huru man bäst skall kunna sörja för detta. De representera hela folket i lika hög grad, och endast i den meningen, att de från något olika synpunkter se folkets väl och hvad det kräver, kan man med rätta tala om, att de representera olika intressen. Men representera de samma intressen men tillgodosedda från olika synpunkter, så är den nödvändiga konsekvensen, åt hvilken också vår grundlag ger det allra bestämdaste uttryck, att båda kamrarne äro och måste vara likaberättigade, och följaktligen, att hvarje försök att rubba denna grundlagens grundtanke och bestämmelse är ett ingrepp, icke blott emot Första Kammarren, icke emot endast ett utanverk, utan emot själfva *grundvalen* i vår svenska konstitution.

Nu kan man icke bestrida, att antagandet af föreliggande förslag, principiellt sedt, i ej ringa mån utjämnar den nuvarande skillnaden mellan de båda kamrarne. Med flit sade jag »principiellt sedt». Det kan nämligen hända, att i verkligheten skillnaden mellan de två kamrarna hädanefter icke kommer att blifva mindre, än den hittills varit, ty det kan inträffa — och man torde väl icke utan grund kunna påstå det — att lika stor som skillnaden blir mellan den nuvarande och den blifvande Första Kammarren, lika stor blir skillnaden mellan den nuvarande Andra Kammarren och den Andra Kammarre, som kommer. Då kan man säga — och jag vet att de finnas, som hafva samma uppfattning — att just därför att en sådan förändring sker med båda kamrarne, detta möjligen kan bidraga till, att man känner och kommer att känna sig mindre ovillig mot att erkänna Första Kammarrens likaberättigande med den Andra. Och säkert är, såvidt jag förstår, att ett häfdande af Första Kammarrens likaberättigande är och måste blifva en hufvudsak i Första Kammarrens politik, och att det icke är något, som Första Kammarren mera har att som en man stå för och betrakta såsom en sin hufvuduppgift än detta, att orubbadt fasthålla de båda kamrarnes likaberättigande. Detta är en Första Kammarrens allvarliga uppgift, alldeles icke framkallad af någon, jag skulle vilja säga, kammaregoism, utan af den fulla och ärliga öfvertygelsen, att därigenom det svenska folket gagnas. Detta känner och inser man i vårt land långt mera djupt och allmänt än det stundom kan synas. Det känna många bland dem, som tänka mera än de tala, och som äga förmåga att kritiskt höra och bedöma hvad som talas.

*Om ändrade
bestämmelser
rörande val
till Riksdagens
kamrar.
(Forts.)*

Om ändrade
bestämmelser
rörande val
till Riksdagens
kamrar.
(Forts.)

Redan vid denna riksdag har framkommit ett attentat emot Första Kammarens likaberättigande med den Andra, närmast uppburet af en politisk teori, som på ett nytt och oväntadt sätt framkom och urgerades isynnerhet under år 1907, den teorien nämligen, att i Riksdagen borde icke representeras de olika åskådningarna hos folket, utan att där borde representeras endast majoriteten. Med fullt allvar framdref man denna teori, att det var majoriteten, som ensamt skulle äga bestämmanderätt, och man försvarade teorien därmed, att majoriteten genom sitt sätt att regera skulle i sin tid framkalla en minoritet, så stark, att den växte till majoritet. Med afskakande af all förklädnad skulle således önskemålet vara det, att majoriteten skulle regera så länge, tills dess den hade kommit att regera så illa, att minoriteten komme att gå öfver till majoritet. För mig synes denna teori vara fullständigt orimlig, men den har mångfaldiga talemän, och teoriens fältrop är om och om igen, att Första Kammaren är reaktionär, har varit det och alltid kommer att bli det. Det är underligt att höra det ropet, och särskildt är det underligt att höra hur det upprepats under den sista tiden. Det kännes så framför allt i dag, då Första Kammaren står färdig att antaga här föreliggande förslag. Är det förslaget reaktionärt? Är den kammare reaktionär, som medgifver en sådan kring-skarvning af sig själf? Man försöker ju till och med i dag att ge uttryck åt en sådan tanke, ty något annat skall väl och kan väl icke ligga uti detta handlingssätt, som säges skola förekomma i medkammaren, jag menar, att från ett håll rösta nej och från ett annat håll, såsom det heter, rösta blankt vid frågans afgörande. Hvad betyder dylikt? Är det icke ett försök till att stämpla också denna reform såsom en den reaktionära Första Kammarens reform? Dock det är väl kanske icke att betrakta från politisk synpunkt detta sätt att gå så till väga, utan det bör kanske snarare betraktas från dramatisk. Och hvilken art af drama det skall anses vara, därpå skall jag icke inlåta mig. Nog ser man en tragödens attityd, men man har nästan ändå mera känsla af, att dramat är af en annan art. Visst är, att åtminstone icke jag vill applådera ett sådant sätt att gå till väga.

När man vill vara något rättvisare och hofsammare emot Första Kammaren, så formulerar man sin anklagelse så: Första Kammaren förhalar och förhindrar reformer. Första Kammaren förhalar reformer! Ja, det må delvis medges, men detta gör väl Första Kammaren i fullkomlig öfverensstämmelse med den svenska grundlagens anda och mening! Ty det medger väl ändock hvar och en, att Första Kammaren har den bestämda uppgiften att se till, att icke förändringar genomföras utan att man fått tillräcklig tid att granska dem. Jag skulle vilja drista att till dem, som klaga öfver att Första Kammaren förhalar reformer, ställa den frågan: Huru många gånger ha ni icke i ert innersta varit tacksamma för att Första Kammaren detta gjort? Vidare heter det att Första Kammaren förhindrar reformer. Detta har repeterats och upprepats otaliga gånger på, snart sagdt, alla valmöten, så att det tyckes, som om talarne själfva fullständigt trott det. och det har gått in i allmänhetens öron så ofta, att det nästan fastnat i dess medvetande. Men om jag skulle fråga dem, som säga detta: Hvilka äro de stora reformer, som Första Kammaren förhindrat? Om jag ställde denna

fråga nu till dessa herrar, så tror jag, att de flesta skulle begynna stappla rätt mycket, innan de finga tag på, hvilka dessa förhindrede reformer äro. Jag tror, att jag skulle lättare kunna besvara frågan: hvilka reformer är det, som Första Kammaren har befordrat, och icke blott det, utan till hvilka den har gifvit uppslag? Att man bestrider, att den så gjort, beror på en besynnerlig begreppsförvirring eller, jag skulle vilja säga, på en besynnerlig bestämning af begreppet reformer. Under detta förnäma namn vill man i allmänhet icke innefatta annat än det, som består uti nedrivande af något, som är bestående men föråldradt. Däremot vill man icke under namnet reformer innefatta nedrivande af sådant, som är ägnadt att förstöra det bestående, som är värdefullt och ännu lifskraftigt. Det kallas icke reform att vidtaga åtgärder för värnande om kristen tro och ordning, men det kallas reform att ge fritt utrymme åt hädelse. Det, som befordrar arbetares befrielse från åtagen arbetskyldighet, det kallar man reform, men det namnet tillerkännes icke åt det, som försvarar arbetares frihet att arbeta.

*Om ändrade
bestämmelser
rörande val
till Riksdagens
kamrar.
(Forts.)*

Herr talman! Jag kommer att rösta för det hvilande förslaget.

Grefve Douglas: Jag ber att få yttra mig angående den punkt i det hvilande rösträttsförslaget, som afser sammansättningen af Första Kammaren, mot hvilken punkt jag, när förslaget förra gången här diskuterades, ansåg det vara min plikt att opponera mig. Då emellertid tidpunkten, när denna diskussion fördes, är ganska aflägsen, torde en kort orienterande öfverblick öfver frågan vara motiverad. Tidsafståndet, som skiljer oss från det ögonblick, då diskussion senast ägde rum därom, gör ju också, att själva konturerna blifva, om jag så får säga, klarare.

Om man då tänker efter, hur hela denna fråga har kommit upp, så torde man icke misstaga sig, då man säger, att det nu hvilande representationsförslaget icke, såsom fallet var med 1865 års förslag, i denna sin egenskap af att vara ett fullständigt representationsförslag under någon längre tid utgjort föremål för nationens diskussion och önsknningar. Om man undantager det socialdemokratiska partiet, hvilket ju i allmänhet vill börja om världen på nytt, har det icke funnits något särskildt parti, hvilket under ett större antal år på sitt program haft en så genomgripande representationsförändring som denna, sedan den nuvarande ordningen i knappt fyrtio år ägt bestånd.

Det finnes inom krigshistorien exempel på, hurusom genom förpostfäktningar, genom underbefälhafvares ingripande hvar och en med sin trupp, allt flera truppafdelningar småningom kommit i handgemäng med hvarandra och så det hela helt hastigt utvecklat sig till en för hela fälttågets gäng afgörande stor batalj. Någoting liknande har tilldragit sig på vår rösträttspolitiska valplats under de senare fem till sex åren. Utgångspunkten, förpostfäktningen, har varit ett af det liberala partiet framställt, för öfrigt knappt från något håll allvarligen bestridt kraf på utvidgad rösträtt till Riksdagens Andra Kammar. Inom kort kom så den proportionella valprincipen med i striden. Emot denna inträdde åter på arenan majoritetsvalen och dubbelproportionalismen. Och genom de täflande partiernas äflan att hvar och

Om ändrade bestämmelser rörande val till Riksdagens kamrar.
(Forts.)

ett på sitt sätt lösa den sålunda till en representationsfråga utvuxna rösträttsfrågan har den nuvarande situationen uppstått. Där tvistas numera knappast om utgångspunkten — den utsträckt valrätten till Andra Kammaren — knappast mera om valsättet, majoritetsval eller proportionella val, utan tyngdpunkten ligger nu vid den för ögonblicket ännu alldeles öfverskådliga omdaning af den kommunala rösträtten och vid den delvis under stridens hetta tillkomna s. k. demokratiseringen af Första Kammaren.

Men för många af oss har under den respittid, vi haft för att taga saken under närmare öfvervägande, blifvit klart, att det nu hvilande grundlagsförslaget till sitt innehåll och sin räckvidd kan fullt ut jämföras med den representationsförändring, som genomfördes, då nationen år 1866 utbytte den på historisk grund hvilande fyrståndsrepresentationen mot det på statsrättslig spekulation, men äfven på praktisk verklighetsgrund hvilande tvåkamrarsystemet, där dock den Första Kammaren i någon mån ansågs kunna härleda sina rättigheter från det samband, som ansågs förefinnas mellan den nybildade Första Kammaren och de tre första stånden.

Och nu har således ena parten segrat, och enligt riksdagsordningen skola i dag de stridande parterna än en gång mönstras mot hvarandra. Ja, mina herrar, inför det alltmera stora bifall, som det hvilande rösträttsförslaget har ådragit sig, låter det ju möjligen mindre respektfullt från min sida — men jag kan icke undertrycka den uppfattningen — att här hafva de stridande riksdagspartierna med sin äflan om makten i förening med en synnerligen verksam press småningom under de sista 5, 6 å 7 riksdagsåren ställt nationen inför ett afgörande, inför hvilket icke blott stora befolkningslager på grund af det invecklade valsättet fortfarande äro främmande, utan äfven ofantligt många af dem, som allvarligt sökt sätta sig in i den nya situationen, stå mera än tveksamma. Denna tveksamhet härleder sig utaf uppfattningen, att i dessa grundlagsändringar har det konstitutionella, det statsrättsliga krafvet alldeles kommit till korta till förmån för det för tillfället lämpliga och för den praktiska verkligheten. Och det åter speglar sig väl också i sinnesstämningen i dag! Är detta den glada tillförsikt, som brukar prägla det ögonblick, då ett stort, allvarligt, men väl genomtänkt företag är på väg att komma i säker hamn? Jag tror det icke. I synnerhet gälla, såsom jag redan haft tillfälle att säga, våra betänkligheter sammansättningen af Riksdagens Första Kammarer.

Den svenska Första Kammarer, såsom den skapades genom det De Geerska representationsförslaget, intager genom sitt med medkammaren gemensamma utskottsarbete, genom sin grundlagsenliga fulla likställighet med den Andra Kammarer, genom de gemensamma omröstningar, med sin skyldighet att årligen, alldeles oberoende af regeringen, afgöra ödet af alla från medkammaren väckta motioner — och deras antal har under senare tider stigit till bortåt 200 per år — jämte hvad mera som kan vara betecknande för kammarernas makt och myndighet, en inom de konstitutionella staterna såregen ställning, hvars motsvarighet icke finnes någon annanstans. Den sålunda utrustade korporationen var, därest den ville intaga och tillvarataga denna sin

grundlagsenliga ställning, från första början predestinerad till att blifva föremål för allvarliga och ständiga angrepp, och dessa angrepp hafva blifvit hätska, i den mån Första Kammaren vetat att genom mönstergill disciplin öka sitt inflytande. Nåväl, Första Kammaren har gjort sin plikt! En föregående talare har redan skildrat dess förtjänster. Jag behöfver därför icke här vidare uppehålla mig vid dem. Önsamt det, som Första Kammaren vetat genomdrifva för att skaffa Sverige ett fullgodt och betryggande landt- och sjöförsvär, och de sträfvanden, för hvilka Första Kammaren, så länge tid ännu var, gjort sig till målsman för en Sveriges och Norges gemensamma framtid betryggande unionspolitik, ensamt detta skulle vara tillräckligt för att tillförsäkra kammaren en rättvis dom under kommande tider, då de små striderna äro glömda, men de stora principerna och de fram-synta vyerna komma till sin rätt och få göra sig gällande. Men, mina herrar, denna Första Kammare har haft till sin förutsättning, att det äfven skulle finnas den fullt själfständiga och starka regeringsmakt, den konungamakt, som grundlagarna föreskrifva. Och i detta afseende har ju tyvärr under de senare årtiondena, utan grundlagsändringar men dock faktiskt, en mycket stor och viktig förskjutning ägt rum. Såsom förhållandena numera gestaltat sig, och med den sociala klyftan, den sociala striden för ögonen, kan jag mycket väl förstå, att det för många nu icke vidare ens är önskligt, att en på förmögenheten baserad Första Kammare, en, såsom slagordet heter, rikemanskammare ensam skall vidare stå kvar i breschen, utsatt för larmande angrepp från alla möjliga håll och såsom en af radikalismen utpekad koncentrationspunkt för allt det missnöje med det officiella samhället, som Sveriges till myndighet komna medborgare och medborgarinnor — och kanske icke så få omyndiga med — af en eller annan anledning anse sig berättigade till.

Men att saken skulle vara så enkel, att det hela skulle bli bra igen, om man bara sänkte census till Första Kammaren och gaf dess ledamöter arfvoden, det hade jag verkligen icke tänkt. Jag har nämligen icke den riktiga tron på demokratiseringsprocedurens underbara verkan. Den bild, som en föregående talare använde om den Första Kammarens djupare försänkning i den svenska jorden, var en vacker bild, men mot den tror jag, att man kan sätta den faktiska verkligheten, den historiska erfarenheten om, att demokratiska församlingar i allmänhet hafva visat sig äga mycket liten motståndskraft mot uppagerade folkopinioner.

Det var ungefär denna tankegång, som för 2 år sedan förde mig till den slutsatsen, att regeringen i sitt sätt att leda rösträttsrörelsen hade visat föga förutseende. Jag ansåg, att, då regeringen såg, att den väckta frågan om ökad rösträtt till Andra Kammaren småningom växte och växte till en stor representationsfråga, den då borde hafva begagnat det enastående tillfället, som en i liberalaste riktning utarbetad grundlagsförändring erbjuder, för att i afseende å Första Kammarens sammansättning föreslå helt nya former. Ty, mina herrar, man måste sätta de nyvalda Förstakammarledamöternas karaktärsstyrka aldrig så högt, så kommer man dock icke ifrån det dilemma, att antingen kommer den blifvande Första Kammaren att upprätthålla

Om ändrade bestämmelser rörande val till Riksdagens kamrar.
(Forts.)

*Om ändrade
bestämmelser
rörande val
till Riksdagens
kamrar.
(Forts.)*

sin grundlagsenliga makt och myndighet, eller den kommer icke att göra det. I första fallet komma — det kan man vara viss på — angreppen icke att uteblifva; de angripandes namn komma visserligen att förändras — den nuvarande Första Kammaren har varit en nagel i ögat på radikalismen — hädanefter blir det väl socialdemokraterna, hvilka komma att bilda hufvudparten af angriparnas tal, men att angreppen komma att blifva lika hätska, det kunna vi vara vissa på. Eller också kommer Första Kammaren icke att upprätthålla sin grundlagsenliga plats. Då glida vi in i enkammar-systemet. Då kommer det snart en ny grundlagsrevision, som med rätta kommer att draga konsekvensen af en sådan själfuppgifvelse. För att förhindra ett uppreparande af de strider, hvilka vi haft under de sista 40 åren — och hvilka nu fastän på något lägre nivå icke torde uteblifva — hade man kanske varit berättigad förvänta, att regeringen skulle taga i öfvervägande, huruvida icke en helt och hållet ny typ bland de folkvalda senater, som finnas, borde föreslas vid detta enastående tillfälle. Man skulle då — och härvidlag står jag i motsats mot den siste högt ärade talaren — man skulle då t. ex. kunnat tänka sig en Första Kammare, där, för att möjliggöra ett produktivt samarbete med Andra Kammaren — produktivare än nu enligt motståndarens åsikt — Första Kammarens maktbefogenhet i någon mån minskats, men dess ställning å andra sidan stärkts, därigenom att storindustrien, handel och sjöfart, den högre bildningen och den politiska och administrativa erfarenheten där hade fått en stark representation. Man hade äfven kunnat tänka sig, och detta är icke det minst viktiga, fastän det tyvärr så litet vidrörts i nuvarande grundlagsstrider, att i samband därmed konungamaktens kvasi-bortglömda rättigheter åter officiellt fått intaga sin grundlagsenliga plats och därigenom med tronskiftet och med den nya representationen samtidigt en ny konstitutionell tideräkning fått göra sin början. Att ingenting af allt detta har föreslagits, det ansåg jag, och ans-er fortfarande, för landets skull vara djupt beklagligt.

Men det, som är gjordt, kan nu icke ändras. Landet har uttalat sin vilja, och nu är det hvars och ens plikt att söka inarbeta de nya lagarna och göra det bästa möjliga af dem. Ehuru jag, herr talman, lika litet som för 2 år sedan, kan lämna dessa grundlagsförslag min röst, emedan det skulle strida mot min öfvertygelse, har jag långt ifrån en pessimistisk syn på tingen, emedan det skulle strida mot den uppfattning, jag har om Sveriges framtid. En lifskraftig nation visar sin lifskraft, bland annat, just därigenom, att den genom förständig tillämpning kan oskadliggöra många olämpliga lagar, och de nu hvilande grundlagarna innehålla till stor del i allt fall ofantliga och dyrbara frausteg och förbättringar, i främsta rummet den allmänna rösträtten och de proportionella valen. Salunda tror jag, att det proportionella vals-systemet inom kort kommer att visa sin uppfostrande verkan på de genom den allmänna rösträtten till valurnorna framsläppta väljarmassorna. De politiska partierna komma att få klarare färger och få mera gälla för hvad de äro. De nu alltför ofta tomma bänkarna på kommunalstämmorna komma snart att fyllas af en intresserad publik, och med intresset kommer väl äfven, det är min förhoppning, det ansvar, om hvilket konstitutionsutskottets vice ord-

förande i dag talat, ansvaret för kommunens väl att infinna sig. Men afgörande för denna utveckling, som vårt politiska lif dock hädanefter kommer att få, är den uppfattning, som de på det nuvarande samhället: grund stående samhällslagren komma att visa angående de plikter, hvilka det nya valsättet medför. Hädanefter duger det icke vidare att säga: »jag röstar ej, därför att jag i alla fall blir öfverröstad», eller att på annat sätt draga sig ifrån det kommunala och politiska lifvet, ty hvarje röst har nu sitt gifna värde. Det duger ej heller för de samhällsklasser, hvilka redan hafva kommunal och politisk rösträtt, att visa sura miner mot de samhällsklasser, hvilka nu tillströmma, äfven om utrymmet skulle blifva aldrig så trångt. Fastmera har ju här den politiska och kommunala erfarenheten, den redan förvärfvade erfarenheten, en gifven uppgift, den nämligen att samla och sammanföra liktänkande och förena dem i grupper med klara färger. De stora samlingsnotvarpen torde numera icke vara så nödvändiga, som det synt på många håll, utan äfven minoriteten torde hädanefter fullt ut komma till sin rätt utan att ansluta sig till stora sammanslutningar. Och den mycket befarade splittringen i mindre partier behöfver icke, det är min öfvertygelse, hafva ett mindre godt inflytande på riksdagsarbetet. Äfven i små grupper kan man sträfvat framåt. Detta dock endast under en förutsättning, och jag ber, mina herrar, att få sammanfatta den till ett: lycka till! åt den nya rösträtten, då den nu definitivt gör sitt inträde i denna kammare, den förutsättningen nämligen, att de på samhällets grund stående riksdagspartierna måtte befinnas villiga att stå tillsammans, då det gäller landets stora grundläggande framtidsfrågor, då det gäller att försvara detta svenska samhälle utåt och inåt, att tillvarataga dess urgamla frihet och att se i gällande kraft och öfverallt tillämpade dess lagar, grundlagar och dess regeringsform.

Herr talman, jag har intet yrkande.

Herr Bohnstedt, Knut: Då jag år 1907 röstade mot det nu föreliggande rösträttsförslaget, ber jag att här få förklara, att jag sedan dess icke ändrat åsikt, snarare stärkts i min uppfattning; ty om man ser tillbaka på hvad som händt sedan 1907 i strejker, våldsamheter och upplopp i Sverige — skall man finna, att dessa strejker och upplopp satts i gång just af den kontingent, som man nu är beredd att gifva politisk och kommunal rösträtt — och icke allenast rösträtt, utan äfven politisk och kommunal makt. Man har då rätt att fråga: har denna kontingent verkligen den politiska och den kommunala uppfattning, den uppfostran, att den kan öfvertaga makten utan risk för våldsamma omstörtningar?

Ser man sedan på de tendenser, som uttalas af de maktägande inom det socialistiska partiet och delvis inom det liberala partiet, har man äfven rätt att fråga sig: hvilken framtid går vårt ekonomiska lif, vår industri, till mötes, om makten kommer att läggas i händerna på dem, som vilja omstörtningar och gärna önska stifta lagar, som säkerligen komma att menligt inverka icke allenast på våra arbetsförhållanden, utan äfven på våra ekonomiska förhållanden och kanske rent af på våra äganderättsförhållanden? Det kan hända, att det går

*Om ändrade
bestämmelser
rörande val
till Riksdagens
kamrar.
(Forts.)*

Om ändrade bestämmelser rörande val till Riksdagens kamrar. så långt, att arbetsgifvarne tröttna på att gifva arbete, och att kapitaltalet tröttnar på att gå in i industrien. Jag tror, att det är ganska viktiga saker att begrunda.

(Forts.)

Om man sedan ser på den blifvande sammansättningen af Första Kammaren, sedan aföning blifvit införd för dess ledamöter, har åtminstone jag fruktan för att den själfständighet, som nu finnes i denna kammare, till stor del kommer att försvinna, och att denna kammare kommer i beroende af majoriteten i den Andra Kammaren. Ett sådant förhållande kan icke blifva till nytta hvarken för konungamakten eller för fosterlandet.

Jag har velat yttra dessa få ord, därför att det är min uppfattning. Jag vill hafva densamma bevarad. Och bakom mig stå många, många i Sveriges land, som ha samma uppfattning som jag.

Jag ber att få yrka afslag å förslaget.

Herr Wieselgren: Ganska många och allvarsamma betänkligheter hafva uttalats mot det nu föreliggande grundlagsförslaget, och det vare långt ifrån mig att vilja bagatellisera de betänkligheter, som uttalats af så tänkande och så fosterländsktsinnade män som de ifrågasvarande. Det är också, såsom den siset ärade talaren sade, många bakom honom i landet, som hafva samma uppfattning som han och som således dela de betänkligheter han uttalade.

Och ändå torde vi stå i begrepp här i kammaren att antaga förslaget. Äro vi då öfvertygade om att genom dess antagande vi skola bringa lycka och frid till stånd i vårt fosterland? Nej, det kunna vi visst icke säga. Det skall hädanefter som hittills finnas mycken strid, mycken oro och många svårigheter för vårt folk att öfvervinna i trots af den nya lagen. »Nå, men hvarför tager ni den då?»

Jag vill på denna fråga, som i dessa dagar göres mångenstädes i vårt land, svara med en erinran om hvad vi benämna vårt grundlagsenliga representationsskick på det vetenskapliga tungomålet. Vi säga: det är vår statsform. Det är sant. Men hvarje form är beroende, i högsta grad beroende af sitt innehåll, och statsformen bör icke undantagas från denna lag för *alla* former. Statsformens innehåll, det är folket. Om jag blott påminner om hvilken utveckling vårt svenska folk har haft under de gängna årtiondena, så torde därmed frågan i själfva verket redan vara besvarad; ty det är alldeles gifvet, att den form, som passade för 40 år sedan för det svenska folket, passar icke nu. Ingen af oss har kunnat undgå att lägga märke till den ofantligt starka utveckling, som just inom de lägre stående samhällsklasserna har ägt rum i vårt fosterland. Det är därför också klart, att man måste fästa afseende vid deras begäran om en förändrad rösträtt. Nu är jag den förste att erkänna, att den rösträtt, i det stora hela taget, som vi hafva, den är allmän, för så vidt de betingelser uppfyllas, som för densamma äro satta. Det är alldeles gifvet, att om alla taxerades riktigt, om alla betalade sina utskylder, skulle antalet röstberättigade i vårt land vara så stort, att man med fullt fog skulle kunna tala om allmän rösträtt. Men faktiskt har det visat sig, att dessa betingelser icke fyllas, och det är detta, som gör, att man måste gå vidare på vägen mot denna rösträttsreform. Det är precis som i ett oskiftadt

bo, där arfvingarna äro både äldre och yngre, mera och mindre utvecklade eller mera och mindre begäfvade. Det kan nog gå till en tid, att de äldsta och mest erfarna sköta boets förvaltning alldeles oberoende af de öfriga arfvingarna: men om dessa begära att få del af förvaltningen, kunna de öfriga, de äldre, icke vägra det, om de också måste af alla erkännas vara mera erfarna, mera vuxna uppgiften än de andra. Så är förhållandet äfven i en stat, och vi stå här i alldeles samma predikament. Vi mötas af alldeles samma kraf och kunna icke tillbakavisa det.

En ärad vän uttalade nyss den åsikten, att genom antagande af det nu föreliggande förslaget skulle »de små i samhället» finna sina intressen undertryckta. Jag tror icke han hade rätt i detta påstående. Det är tvärtom de små, som genom denna lag få ökad makt, ökad förmåga att göra sig gällande. Och då kan man omöjligt påstå, att deras intressen skulle trädas för nära genom antagandet af denna lag.

Men det, som är det principiellt förmånligaste i denna lag, är naturligtvis andelssystemet, det är det proportionella valsättet, som härigenom införes hos oss. Det har en ofantligt stor betydelse, och jag ber att få påpeka, att då man hittills endast nämnt dess betydelse utanför Riksdagen, vill jag därtill lägga en påminnelse om att det har ofantligt stor betydelse äfven inom Riksdagen; ty genom detta proportionella valsystem kommer vår Riksdag att blifva en växelundervisningsanstalt in optima forma, och betydelsen af att de olika samhällsklasserna få inom kammaren undervisa hvarandra om sina intressen, den tror jag icke kan skattas för högt.

Jag ber att få såsom en talande erfarenhet i sagda afseende här hos oss blott påpeka skillnaden mellan det gamla bondeståndet i fyrstånds-författningen och dess arfvingar i Andra Kammaren. Det är för den, som historiskt studerat detta förhållande, en oändlig skillnad mellan bondeståndets representanter i fyrståndsrepresentationen och landtmanpartiets ledamöter i Andra Kammaren. Den undervisning, som samhällsklassernas representanter skola komma att tillgodogöra sig i kammarne, tror jag kommer att blifva utaf mycket stor och gagnande betydelse.

Af en föregående talare har anmärkts en sak såsom ägnad att väcka betänklighet, nämligen nedsättningen i den nya lagen af census till Första Kammaren. Ja, jag delar den betänkligheten; och jag påpekade också i den motion, jag för två år sedan väckte, olämpligheten af att göra en sådan nedsättning. Den skedde emellertid, och då jag anser, att fördelarna i öfrigt af förslaget äro nog stora, för att man icke bör haka upp sig på en mindre olägenhet, har jag fogat mig i det oundvikliga och vill rösta för förslaget, ehuru det i detta afseende går min mening emot.

En ärad vän riktade en udd mot oss, som vilja taga förslaget, då han yttrade, att det skulle komma att tagas af oss »i brist på mod». Jag ber att få fråga, hvar bristen på mod ändå i själfva verket ligger. Jag tror, att det närmast är hos dem, som af sina betänkligheter förhindras taga förslaget, som brist på mod är att finna. Vi andra, vi äro nog modiga att tro på svenska folkets framtid, tro, att

Om ändrade
bestämmelser
rörande val
till Riksdagens
kamrar.
(Ports.)

Om ändrade bestämmelser rörande val till Riksdagens kamrar. svenska folket skall kunna begagna sig af de nu inträdande förhållandena för att fortgå i lycklig utveckling. Det är det modet, som brister min ärade vän där uppe, och jag hoppas, att den framtida utvecklingen en dag skall öfvertyga honom om, att han i detta fall ägde mindre mod, än han gärna kunnat hafva.

(Forts.)

Jag kommer att rösta bifall till förslaget.

Herr Bellinder: De flesta af de ärade ledamöterna i Första Kammaren hafva förut vid Riksdagen varit i tillfälle att intaga sin ståndpunkt och gifva sin mening till känna rörande det nu hvilande rösträttsförslaget. Då detta icke varit fallet med mig, har jag ansett, att jag vid fattandet af beslut i en så stor och utomordentligt viktig fråga som den föreliggande icke bör alldeles stillatigande afgifva min röst. Det är icke min mening att inlåta mig på innebörden af den genomgripande författningsreform, som här föreligger. Det vill jag likväl säga, att jag redan tidigt anslutit mig till hufvudprinciperna i det föreliggande rösträttsförslaget, nämligen allmän rösträtt och proportionellt valsätt, såsom grundade, den förstnämnda på billighetens kraf och den senare på rättvisans. Men då vid 1907 års riksdag sänkning af census och införande af arfvode för medlemmar af denna kammare sammankopplades med rösträttsfrågan liksom ock med införande af en sådan förändring i den kommunala rösträtten, att man för närvarande icke mäktar öfverskåda följderna af deusamma, blef jag tveksam, huruvida denna lösning af rösträttsfrågan skulle kunna blifva till lycka för vårt land.

Dock, när jag besinnar, att, om det nu hvilande rösträttsförslaget undanskjutes, vi stå inför en lång och uppsplitande författningsstrid, och då jag tror, att den reform af vår representation, som nu är i fråga, är den bästa, som med de nuvarande politiska förhållandena i vårt land står att ernå, är jag, herr talman, villig att gifva det hvilande rösträttsförslaget min röst, under förhoppning, att hos de stora nya valmansskarorna ansvaret skall växa med makten, att deras vilja att medverka till ett fullt effektivt försvar af vårt land utåt skall alltmer stärkas, och att medborgerlig större endräkt skall vinnas samt sålunda den arbetsro och det lugn åstadkommas, som äro förutsättningen för en kraftfull och så beskaffad inre andlig och materiell utveckling, att den länder till vårt folks lycka och välsignelse.

Häri instämde herrar *Hult* och *Danström*.

Friherre Klingspor: När denna fråga förra gången var föremål för Riksdagens behandling, koncentrerade jag mitt yttrande icke på den del af densamma, som nu ligger före, utan på ett appendix till den, nämligen den kommunala rösträtten. Jag hoppades nämligen att genom afslag på det kommunala rösträttsförslaget kunna få rådruum att få det hela ändradt på ett sätt, som bättre öfverensstämde med min uppfattning om huru rösträttsfrågan borde ordnas.

Den förste ärade talaren sade, att, om man kunde göra denna reform under förutsättning af att samhällets lugn och säkerhet icke äfventyrades, man borde genomföra den. Men jag har den uppfatt-

ningen härutinnan, att samhällets lugn och säkerhet verkligen äfventyras på det sätt frågan nu ligger före.

Det har vidare af en ärad talare sagts, att rösträttsfrågan skulle med detta blifva afskrifven från dagens program. Ja, mina herrar, jag tror icke, att respektive talare själf tror på hvad han sade. Han har själf varit i tillfälle att se, att huru man än sätter ner fordringarna, har det genast ställts till med en stark opinion att få ännu lägre. Således ansåg man från visst håll, att regeringens anbud icke var nog långt gånget. Men man hade icke några reella skäl att anföra däremot, utan man ville hafva kvar rösträttsfrågan såsom ett agitationsnummer. Det är icke någon angenäm ställning vi intaga sida vid sida med samhällsupplösarna för att göra motstånd mot förslaget, då vi veta, att vi å ömse sidor vilja gå rakt motsatta vägar. Det är en ytterst pinsam situation, hvori man på det viset kommer.

*Om ändrade
bestämmelser
rörande val
till Riksdagens
kamrar.*

(Forts.)

Det har framhållits af den andre talaren i ordningen en olägenhet, som funnits förut och som man nu skulle blifva befriad från. Han talade om att tullfrågan under lång tid varit en »politisk vattendelare» i denna kammare, och det skulle vara en frigörelse att få bort detta. Jag tror, att man bör vara erkännsam för den tid, som gått, och jag tror också, att man bör vara enig om att den politiska vattendelaren har haft mycket godt med sig. Om man tager i betraktande landets utveckling under de sista 20 åren, tror jag man måste medgifva, att det är på grund af tullfrågan, som landet gått framåt i ekonomiskt och i industriellt hänseende så långt som det gjort. När vi tänka på de nedrivande krafter, som underminera samhällsgrunden, är det att undra på, om vi känna oss tveksamma? Känna vi den ekonomiska grund vi byggt vara så stark, att den kan motstå undermineringsarbetet, som snart skall taga sin början?

Här har framhållits, att vi skola tro på svenska folket. Jag har god tro på det svenska folket, men endast under den förutsättning, att det är under en god ledning, att det är bundet af en stark konungamakt. Finnas dessa förutsättningar, då är det svenska folket godt. Erfarenheten under de sista åren har visat, hvart det tager vägen, om svenska folket icke är under en god ledning och om konungamakten icke gjort sig gällande så kraftigt, som behöfligt varit. Jag kan icke frigöra mig från den tveksamhet, som förut gjort sig gällande hos mig, och yrkar afslag på det nu hvilande grundlagsändringsförslaget.

Hans excellens herr statsministeru Lindman: Då man står inför afgörandet af en fråga af den stora vikt och betydelse, som det nu hvilande grundlagsförslaget, så förstår man fullt väl de betänkligheter, som från visst håll resa sig mot antagandet af ett så vidt omfattande förslag. Man hör dessa betänkligheter framföras af medlemmar i denna kammare, som nu uttalat sig, men som slutat med att likväl förorda förslaget. Man hör dem ännu mer från dem, som icke anse sig kunna med sin röst biträda detsamma. Jag förstår till fullo och inser dessa betänkligheter; jag förstår, att de komma af outhärdligt om hvad som för fosterlandet kan vara nyttigt och gagneligt, och betänksamheten är ju icke underlig. Man vet, hvad man har, och man vet

Om ändrade bestämmelser rörande val till Riksdagens kamrar.
(Forts.)

icke hvad som kan ligga bakom det stora okända, i hvilket man nu ämnar vandra in. Teoretiska utredningar, huru förhållandena skola gestalta sig, kunna endast gifva en dunkel föreställning om hvad förslaget kommer att medföra; de äro dock och förblifva teoretiska utredningar, spekulationer på papperet. Men människorna skapa icke sina åsikter efter dessa teoretiska funderingar; de äro individer och rätta sig efter förhållandena, sådana dessa vid hvarje tid gestalta sig.

Den tvekan, som här gör sig gällande, beror väl ytterst därpå, att man står i begrepp att införa i det politiska lifvet en stor massa af valmän, som icke förut haft medborgerlig rösträtt vid val till Andra Kammaren. Betänksamheten gäller, om dessa massor skola kunna blifva till nytta för vårt politiska lif, och man tänker sig möjligheten af att det skulle kunna blifva till skada genom att valmän, som visserligen äro ringa till antalet, men som likväl representera viktiga intressen i ekonomiskt afseende, den högre bildningens och andra sådana intressen, skola helt och hållet kunna blifva undertryckta af de nya valmän, som träda in.

Men om man har dessa stora betänkligheter, bör man å andra sidan icke förbise de många skäl, som enligt min uppfattning tala för ett antagande af förslaget. Det har framhållits så många gånger både i Riksdagen, när förslaget förra gången förelåg för 2 år sedan, och sedermera uttalats i landet, att det hvilande grundlagsförslaget är prägladt af misstroende mot vårt folk. Sådan kan ju uppfattningen vara å vissa håll, men min åsikt är, att man icke har rätt att uttala en sådan sats, som att förslaget är prägladt af misstroende. Tvärtom skulle jag vilja säga, att förslaget büres fram af det allra största förtroende för vårt folk. Man säger sig, att det finnes nya klasser, som tillkommit, som tiden fört fram, och att bland de synpunkter, som från dessa klasser kunna framläggas, dock alltid åtskilligt kan vara till nytta och gagn för vårt fosterland. Vi se dagligen, huru konflikterna tillskärpas mellan samhällsklasserna. Min tro är, att det förslag, som här föreligger, kommer att mildra dessa konflikter, och jag håller före, att det är nödvändigt för det gemensamma arbetet till fosterlandets gagn att söka så mycket som möjligt undanröja de konflikter, som förefinnas.

Jag ber vidare att få framföra såsom en af förslagets, enligt min uppfattning, största fördelar dess införande af det så mycket omstridda proportionella valsättet. Det är ingalunda här min afsikt att ingå på att redogöra för de fördelar, som enligt min mening äro förknippade med detta valsätt, icke heller på några af de olägenheter, som förmenas därmed vara förbundna, men jag vill dock säga, att det proportionella valsättet, enligt min uppfattning, medför en rättvisa, som aldrig majoritetsvalsättet har kunnat medföra. Det är ett valsätt, utan hvilket aldrig den allmänna rösträtten kan i verklig mening blifva allmän rösträtt, då utan detsamma massor af valmän aldrig skulle få göra sig gällande eller något värde tillkomma de röster, som de afgifva.

Utom detta skulle jag vilja tillägga en sak, som möjligen kan betraktas såsom en fråga af sekundär betydelse, men som dock måste tillmätas ganska stort värde. Behöfver jag föra tillbaka i herrarnes

minne de otaliga strider, som äro förknippade med införandet af allmän rösträtt, de många förslag, som förelagts för att verkligen få införd denna allmänna rösträtt — om hvilken meningarna likväl nu icke längre äro delade, åtminstone icke i stort sedt — för att man skall inse nyttan af att få ett slut på rösträttsstriderna och få tillfälle att afblåsa denna strid, för att därefter folket och statsmakterna i mer frid och ro må kunna ägna sig åt lösandet af andra viktiga samhällsuppgifter? Vore det icke lyckligt, om det sterila politiserandet, som fortgått alltför länge, kunde sluta eller åtminstone uppehåll gjordes däri? Ty sannerligen ligga icke så många frågor före, icke blott sociala, utan äfven ekonomiska, att jag tror det vore lyckligt, om vi kunde allt mer och mer koncentrera oss på lösningen af dessa frågor.

Det förslag, som sålunda föreligger, är uppgjort i den tro, att det skulle vara nyttigt för vårt folk, och jag vill blott såsom ett sista ord här tillägga, att den regering, som framlagt detta förslag år 1907, icke sedan dess har haft någon anledning att ändra sin uppfattning beträffande förslagets betydelse.

Friherre De Geer: Jag har under frågans föregående behandling uttalat min mening om föreliggande förslag. Jag vidhåller den mening jag därom uttalat och har här begärt ordet endast för att få till kammarens protokoll antecknadt, att då jag nu går att afgifva min röst för antagande af det hvilande förslaget, sker detta uteslutande därför, att jag anser, att ett upprifvande ånyo af rösträttsstriderna skulle verka alltför menligt på lösningen af de icke mindre viktiga frågor, å hvilka representationen under den närmaste framtiden torde böra ägna sitt arbete.

Friherre Åkerhielm: Det kunde vara frestande att ingå på nytt i en granskning af det nu föreliggande förslaget och att särskildt därvid upptaga till besvarande ett och annat, som framförts under diskussionen i dag, men jag kommer icke att göra detta af det enkla skälet, att jag anser, att rösträttsstriden i denna kammare i realiteten blef utkömpad vid 1907 års riksdag. Har kammaren beslutit sig för att göra detta förslag hvilande, så läser, i det läge frågan därigenom blifvit bragt, kammaren, om den sagt A, i dag få säga B. Men det må då vara deras sak, som gjort förslaget hvilande, att nu definitivt bringa detsamma i hamn. En sådan skyldighet kan icke ligga på dem, som afrådt från förslagets antagande. Då jag i dag begärt ordet, har det sålunda icke varit för att deltaga i en fortsatt röst-rättsdebatt, icke heller för att framställa något yrkande om afslag på det hvilande förslaget, utan endast för att, innan talmannens klubba faller öfver den avslutade diskussionen, få antecknadt till protokollet, att liksom jag år 1907 icke gaf förslaget min röst, kommer jag icke heller nu att rösta för detsamma.

Frågans utgång är nu emellertid gifven. Det återstår då för mig och för dem med mig liktänkande endast att beledsaga det beslut, som kammaren tvifvelsutan kommer att fatta, med en uppriktig och varm önskan, att de farhågor, vi hyst och hysa för förslagets följder, skola visa sig hafva varit oberättigade eller öfverdrifna, och att med

Om ändrade bestämmelser rörande val till Riksdagens kamrar.
(Forts.)

Om ändrade bestämmelser rörande val till Riksdagens kamrar. alla ärliga fosterlandsvänner mötas i allvarlig sträfvan att göra det bästa möjliga af detta nya, åt hvilket vi icke kunnat gifva vårt gillande och i hvars genomförande vi icke ansett oss böra taga del.

(Forts.)

Herr Sjöcrona: Flera ledamöter af denna kammare hafva känt sig nödsakade tillkännagifva, att de icke kunna gifva sina röster för det nu hvilande förslaget. Då jag genom upprepade motioner sökt åstadkomma en annan lösning än den, som nu föreligger till pröfning — denna lösning omfattade äfven rösträtt för den svenska kvinnan — och då jag år 1907 talade och röstade emot den vid det särskilda utskottets betänkande fogade reservation, som innebar en högst väsentlig förändring i villkoren för valbarhet till Första Kammaren och en därpå beroende högst väsentlig ändring af denna kammars i grundlagen angifna karaktär, skulle det kunna antagas, att jag nu ville rösta mot förslaget. Jag anser det därför vara min plikt tillkännagifva, att så icke är förhållandet. Jag anser nämligen, att ställningen nu är helt annan, än den var år 1907. Då fattade Första Kammaren efter moget öfvervägande sitt beslut, och då gaf den, såsom den förste talaren yttrade, ett löfte åt svenska folket att, såvidt på denna kammare ankomme, lösa rösträttsfrågan enligt det då antagna förslaget. Jag kan och vill icke bidra till, att kammaren nu skulle rygga detta löfte. Jag vill gärna tänka högt om vårt svenska folk, och jag vill gärna hoppas, att, då man nu går att skänka de breda lagren ökad makt, därmed också skall följa, att hos dem gör sig gällande den känsla af ansvar, som nödvändigt måste förenas med hvarje maktutöfning.

Jag kommer att rösta för bifall till det föreliggande förslaget.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen, i enlighet med därunder framställda yrkanden, propositioner, först därpå att kammaren skulle dels antaga föreliggande från riksdagen år 1908 hvilande grundlagsändringsförslag, dels ock besluta, att konstitutionsutskottets utlåtande n:o 2 skulle läggas till handlingarna, samt vidare därpå att nämnda från riksdagen år 1907 hvilande förslag skulle förkastas; och förklarade herr talmannen sig finna den förra propositionen, hvilken förnyades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som antager det från riksdagen år 1907 hvilande förslaget angående ändrad lydelse af §§ 31, 49 och 53 regeringsformen samt §§ 6 till och med 23, 25, 28 och 38 riksdagsordningen så ock till öfvergångsstadgande i riksdagsordningen samt vill, att konstitutionsutskottets utlåtande n:o 2 skall läggas till handlingarna, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, förkastas nämnda från riksdagen år 1907 hvilande förslag.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 119,

Nej — 22.

Det från riksdagen år 1908 hvilande förslaget angående ändrad lydelse af §§ 7, 9, 11, 12, 28, 32, 33, 86 och 105 regeringsformen samt § 38 mom. 2 riksdagsordningen.

Antogs.

Det från riksdagen år 1908 hvilande förslaget angående ändrad lydelse af §§ 17, 18, 19, 21, 22, 23, 25, 26, 34, 87, 99, 101, 102, 103, 104 och 106 regeringsformen, §§ 11, 43, 54 och 69 riksdagsordningen samt 2 § 4:o tryckfrihetsförordningen.

Angående
inrättande af
en regerings-
rätt m. m.

Herr Clason: Jag har icke begärt ordet för att på något sätt motsätta mig antagande af här föreliggande förslag. Det är tvärtom en reform, om hvars nödvändighet väl de allra flesta torde vara öfvertygade, icke minst de, som hade tillfälle att vid fjolårets riksdag deltaga i den förberedande behandlingen af saken, och hvilken därför helt visst af alla kommer att hälsas med glädje. Men jag har trott det vara lämpligt, att här yttrades något om de konsekvenser, som jag hoppas, att denna reform skulle kunna medföra för statsförvaltningen i dess helhet.

Det ifrågavarande förslaget har ju närmast tillkommit dels för att åt administrativa rättstvister bereda en mer genomförd judiciell handläggning, dels, och det framför allt, för att lätta statsrådets arbetsbörda, och man har i sistnämnda hänseende särskildt afsett, att när statsrådets ledamöter blifva befriade från den mycket betungande handläggningen af administrativa besvärsmål, skulle större utrymme beredas för tillgodoseende af de kraf, som utvecklingen i våra dagar allt mer ställer på regeringsmaktens organisatoriska verksamhet, d. v. s. i korthet sagdt på en praktisk och initiativrik styrelse i olika hänseenden. Men hvad jag då ville understryka, det är, att i och med att dessa administrativa besvärsmål till väsentlig del flyttas från statsrådet, borde också möjlighet vara öppnad äfven för *statsdepartementens* omläggning och rekrytering i mer praktisk riktning. Det är ju visserligen sant, att man har tänkt sig, att beredningen af de till denna regeringsrätt hörande ärenden skulle ske inom statsdepartementen, men jag förmodar, att denna del af departementens arbete i alla fall kan arrangeras något annorlunda, när det är fråga om beredning till slutligt afgörande af en regeringsrätt, där ju den rent juridiska sakkunskapen är i alldeles synnerlig grad starkt representerad, än när det gäller sådan beredning till afgörande i ett statsråd, där detta icke alltid behöfver vara förhållandet. I hvarje fall synes möjlighet vara öppnad för förstärkande af departementen med sådana tjänstemän, hvilkas utbildning icke så uteslutande, som stundom tillföre, varit rent juridisk — jag skulle vilja säga hofrättsjuridisk — utan hvilkas utbildning varit något mer

Angående
inrättande af
en regerings-
rätt m. m.
(Forts.)

riktad på större *facklig* sakkunskap. Detta är ett af de önskemål, jag skulle vilja starkt understryka. Och då den kungl. propositionen om regeringsrätten framhåller, att expeditionscheferna icke kunde tänkas med sina öfriga göromål förena tjänstgöring hos regeringsrätten, så möter ju där platser, om hvilka det sagda kunde gälla. På det sättet skulle, föreställer jag mig, expeditionscheferna få mera tillfälle till öfverblick öfver förvaltningens verksamhet inom deras olika områden, rent *fackligt* sedt, medan däremot den speciella kontrollen öfver *formernas* iakttagande kunde öfverlämnas åt därför särskildt skolade byråtjänstemän.

Jag tillät mig vid ett tillfälle i fjol i denna kammar uttala önskvärdheten af att de blifvande ämbetsmännen komme att erhålla mera utbildning än hittills uti icke rent juridiska ämnen. Detta önskemål har nu blifvit så till vida upptaget af regeringen, att den tillkallat sakkunniga för utredande af frågan om inrättande af en statsvetenskaplig examen, och det är alltså något, för hvilket man, synes mig, bör vara regeringen synnerligen tacksam. Men jag vill då i detta sammanhang tillåta mig att uttala äfven den önskan, att åt den nya utbildning, som alltså torde vara på väg att skapas, äfven måtte komma att beredas den största möjliga användning.

En dylik mera praktisk utbildning skulle helt visst bidraga till att främja ärendenas behandling mera till *realiteterna* än efter *formerna*, och jag tror, att en sådan behandling i många fall vore ett mycket eftersträfvansvärdt önskemål. Det är nämligen verkligen önskvärdt, att vid frågors afgörande man icke så mycket, som stundom skett, frågar sig, huru man gått till väga förut uti liknande fall, utan att man mera tager hänsyn till hvad vid detta särskilda tillfälle är det mest praktiskt nyttiga. Det är ju icke riktigt lämpligt, om t. ex. man vid utfärdandet af en författning resonerar så, att visserligen är den eller den bestämmelsen alldeles olämplig, men eftersom det tidigare utfärdats en annan författning, som möjligen bör tolkas på detta olämpliga sätt, så skola vi äfven nu skriva författningen olämpligt.

Det kan också enligt min mening ifrågasättas, om icke understundom mera tid spilles bort på så kallade utredningar, än som från synpunkten af sakens praktiska afgörande är lämpligt. Jag skall icke trötta med exempel, men jag kan icke underlåta att anföra ett. Jag erinrar mig ett ärende, som rörde en afgäld af, om jag minnes rätt, två kronor 93 öre årligen. Omkring år 1896 lades det ned i utredningskvärnen och efter mera än tolf år, d. v. s. 1908, hade det ännu icke kommit därur. Resultatet var ytterst minimalt, men under tiden hade luntorna vuxit så, att endast pappers- och renskrifningskostnaderna många gånger öfverstego hela det *kapitaliserade* värdet af den afgäld, hvarom frågan rörde sig. Jag erinrar mig, att när ärendet under den långa vandringen en gång var nere hos de i saken närmast intresserade, nämligen socknemännen, frågade dessa sig, om saken verkligen vore värd allt detta skrifieri, och helt säkert var detta äfven hvars och ens mening, som sysslat med utredningen, att så icke var fallet, men när ärendet nu en gång kommit in i utredningskvärnen, så fanns där ingen, som kunde sätta stopp. Nog tror jag sålunda, att

i detta som i många andra fall det vore högeligen önskligt, att hänsyn mera toges till realiteterna.

Jag skulle vilja tillägga ett tredje önskemål i samma riktning: Befria Kungl. Maj:t från en hel del skröpfrågor, och gif de underordnade myndigheterna rätt att under ansvar afgöra sådana! Ty det är slöseri med Kungl. Maj:ts krafter, att, såsom nu sker, Kungl. Maj:t skall afgöra frågor rörande t. ex. prenumeration på posttidningen för någon aflägsen myndighet i landsorten eller inköp af en statskalender eller uppsättande af en telefonapparat eller anskaffande af en skrivmaskin eller uppsättande af en flaggstång på ett svenskt konsulat någonstades i andra ändan af världen och dylikt. Det är hundratals sådana ärenden årligen, och att låta dem afgöras så, som nu sker, är att slösa med krafterna ej blott för Kungl. Maj:t, utan äfven för de underordnade myndigheterna, därför att på det viset äfven dessa frågor måste afgöras efter långvarig skriftväxling genom olika instanser.

Jag skulle äfven vilja ifrågasätta, huruvida ej förvaltningstjänstgöringen inom dessa instanser kunde så omläggas, att ej, såsom nu är fallet, högre utbildade tjänstemän oupphörligt få sätta till sin tid för rena vaktmästare- eller dylika göromål, utan måhända, såsom i vissa andra länder, man kunde skapa en särskild klass tjänstemän eller be-tjante för handläggning af sådana ärenden, så att de högre utbildade finge mera odeladt ägna sig åt de verkligt viktiga målen.

Nu är bekant, att Kungl. Maj:t tillkallat sakkunnige för att bereda frågan om den omläggning af statsdepartementen, som regeringsrättens införande möjligen kan medföra. Jag hyser ej det ringaste tvifvel, att med det eminent praktiska handlag i olika riktningar, som utmärker vår nuvarande regering, den skall göra det praktiskt bästa möjliga af denna omläggning. Men jag har trots, att det kunde vara lämpligt, att vid genomförandet af den nu förestående viktiga förvaltningsreformen, regeringsrättens införande, äfven från representationens sida en röst uttalade sig i samma riktning. Och jag har ansett det så mycket önskligare, som enligt min tanke här ligger den verkliga grunden till den tungroddhet och den långsamhet, som man understundom vill skylla vår svenska förvaltning för. Den hjälpes icke med, att man dekreterar, att ämbets- och tjänstemännen skola sitta så och så många timmar på ämbetsrummet. Man kan sitta på ämbetsrummet timtals och göra ändlösa utredningar och syssla med gagnlösa skrifterier, men hvad som behöfves är, att förvaltningens organ icke i onödan tyngas af sådant, som kan afgöras på ett mycket mera praktiskt och enkelt sätt. I förhoppning, att det nu föreliggande lagförslaget äfven i detta hänseende skall visa sig välgörande, ber jag att få yrka bifall till detsamma.

Efter härmed slutad öfverläggning antogs ifrågavarande från riksdagen år 1908 hvilande grundlagsändringsförslag.

Öfriga från riksdagen år 1908 hvilande grundlagsändringsförslag.

Antogos.

*Angående
inrättande af
en regerings-
rätt m. m.*

(Forts.)

Föredrogs och lades till handlingarna konstitutionsutskottets den 2 och 3 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 3, i anledning af väckt motion om afslag å det hvilande grundlagsändringsförslaget om proportionella val till Riksdagens utskott m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts denna dag aflämnade nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående beredande af ålderstillägg åt registratorn och aktuaren hos generaltullstyrelsen P. I. E. Delphin; samt

2:o) angående afskrifning i kronoräkenskaperna af kronans fordran på grundränta för Trysunda fiskehamn i Nätra socken af Västernorrlands län.

Vid föredragning af Kungl. Maj:ts under sammanträdet aflämnade nådiga proposition till Riksdagen, med förslag till lag om skogsaccis, blef denna proposition på begäran bordlagd.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts under dagen aflämnade nådiga proposition till Riksdagen med förslag till förordning angående vissa bestämmelser rörande gränstrafiken mellan Sverige och Norge.

Anmäldes och bordlades statsutskottets utlåtande n:o 7, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjätte hufvudtitel, innefattande anslagen till civildepartementet.

Herr *Sörensson* afgaf en motion, n:o 48, i anledning af Kungl. Maj:ts förslag till lag angående tillättning af prästerliga tjänster. Denna motion hänvisades till lagutskottet.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades friherre *Beck-Friis, Johan*, från och med den 13 till och med den 22 innevarande februari.

Herr vice talmannen erhöill på begäran ordet och yttrade:

Jag anhåller att få föreslå, att af två gånger bordlagda ärenden på föredragningslistan för plenum lördagen den 13 dennes må, under förutsättning att följande ärenden dessförinnan blifvit två gånger bordlagda, först uppföras bevillningsutskottets betänkande n:o 1 i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående tullen å vin och därefter statsutskottets utlåtanden angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjätte, första, andra och tredje hufvudtitlar i nu nämnd ordning.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Justerades fyra protokollsutdrag för denna dag.

Sedan herr talmannen tillkännagifvit, att anslag före kl. 2 e. m. utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7 på aftonen, medgaf kammaren, på hemställan af herr talmannen, att dessa anslag finge nedtagas.

Kammaren åtskildes kl. 2,20 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.
